

ЫҚЫЛАС ПЕН ТАҚУАЛЫҚТЫҢ ӨЛШЕМІ

Наурызбай қажы ТАҒАНҰЛЫ,
ҚМДБ Төрағасы, Бас мүфти

Ықылас – асыл дініміз Исламдағы мұсылманға қажетті ең маңызды қасиеттің бірі. Ықылас ұғымы ниетті барлық бөтен мақсаттардан тазарту, барлық іс-амалды тек Алланың разылығы үшін жасау деген мағынаны білдіреді. Ықылассыз жасалған амалдан қайыр жоқ. Ал шынайы ниетпен жасалған кішкентай амалға үлкен сауап жазылады.

Адам өз ісін өзгелердің мақтауы, пайдасы немесе атақ үшін емес, тек Жаратушының разылығы үшін жасауы керек. Исламда әрбір амал ең алдымен ниетке қарай бағаланады. Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Амалдардың қабыл болуы ниетке байланысты. Кімде кім неге ниет етсе, оның қарымтасын алады»**, – деген. Біз бұл хадистен кез келген құлшылықтың басты шарты дұрыс ниет екенін

анық аңғарамыз.

Адам барлық амалдарын тек Алланың разылығы үшін істеуге ұмтылуы қажет. Ислам тарихына қарасақ, кітап иелері өздеріне ақиқаттың айқын дәлелі келгеннен кейін өз араларында бөлініп кетті. Кітап иелері ақырғы Пайғамбар келген соң кейбіреулері оған иланса, енді біреулері мойындамай өз араларында қайшылыққа түсті. Әйтпесе кітап иелері оған дейін кітаптарындағы сүйінші

хабар мен белгілерге қарап соңғы Пайғамбардың келетініне қатысты өзара келісімде болатын.

Бұл туралы Алла Тағала былай дейді: **«Әйтпесе оларға да хақ дінді шын көңілден толық қабылдап, «таухид» сенімімен бір Аллаға риясыз құлшылық ету, намаз оқуға, зекет беруге бұйырылған еді. Нағыз тура, мінсіз дін, міне осы!»** («Бәйинә» сүресі, 5-аят). Ықылас адамды риядан және екіжүзділіктен сақтайды, құлшылығын мәнді етеді, ал амалдарына береке береді. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Алла тек Өзі үшін шынайы ықыласпен жасалған амалдарды ғана қабыл етеді»**, – деген.

Хәкім Абай:

«Руза, намаз, зекет, хаж –
талассыз іс,
Жақсы болсаң, жақсы тұт
бәрін тегіс.
Бастапқы үшті бекітпей,
соңғы төртті,

Қылғанменен татымды бермес жеміс», – деп жырлайды. Әрине ораза, намаз, зекет, қажылық – әр мұсылманға міндетті, күмәнсіз парыз амалдар. Шынайы мұсылман осы парыз амалдардың талаптарын толық ұстануы керек. Бұл өлеңде Абай атамыз ең маңызды нәрсеге ишара етеді. «Бастапқы үш» дегені иман (сенім), ықылас (ниет), ихсан, яғни тақуалық (ішкі рухани тазалық). Яғни, адамның жүрегі түзелмей, амалы түзелмейтінін меңзеп тұр. Осылайша «Қылғанменен татымды бермес жеміс» дейді. Сыртқы ғибадаттар, мысалы намаз, ораза, қажылық сынды амалдар толық орындалса да, егер ішкі таза ниет, мықты иман мен ықылас болмаса,

оның рухани пайдасы аз болады.

Алла Тағала пендесін түрлі нәрселермен сынайды. Бұл сынақтардың түпкі мәні пендесін тақуалыққа тәрбиелеу. Соның бірі – құрбан шалу рәсімі. Себебі «құрбан» сөзі «жақындау» деген мағынаны білдіреді. Демек пенде Алланың разылығын көздеп, Оның мейіріміне бөленуді шынайы қалап құрбан шалу арқылы Жаратқанның жарылқауына бөленеді. Құрбан шалудың шариғаттағы анықтамасы мынадай: Құдайға құлшылық ниетімен белгілі бір уақытта ереже-шарттарын сақтай отырып, мал шалу.

Кімнің бір қойды сатып алып, оны құрбандыққа шалуға шамасы жететінін Алла жақсы біледі. Құдай біздің ішкі ниетімізден де толық хабардар. Сондықтан құрбан шалудың негізгі мақсаты – адамды Аллаға жақындату. Тіпті құрбан шалуға шамасы келмеген адамдар бұл күндері мұқтаждарға садақасын беріп, Құдайдың мейірімінен үміт етеді. Құрбан айт күндері әр адам өзінің материалдық мүмкіндігі аясында құрбан шалып, жақсы істерге ұмтылатыны сондықтан.

Құрбан шалу – Аллаға деген ықыластың үлкен белгісі. Исламдағы барлық құлшылықтың түпкі мәні мен мақсаты – пенденің ықыласын

Ықылас адамды риядан және екіжүзділіктен сақтайды, құлшылығын мәнді етеді, ал амалдарына береке береді. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): «Алла тек Өзі үшін шынайы ықыласпен жасалған амалдарды ғана қабыл етеді», – деген.

арттыру, шынайы ниетті шыңдау. Өйткені қорасында қойы бар шаруа немесе қолында қаражаты бар адам малдың ең жақсысын, яғни семізін, ірісін Алла жолына арнап, құрбандыққа шалады.

Жаратушы Иеміз Құранда мұсылман баласына ең жақсы көрген нәрсені садақа етуді, яғни Алла жолында жұмсауды бұйырған. Бұл туралы қасиетті кітабымызда былай делінген: **«Жақсы көрген нәрселеріңді Алла жолында жұмсамайынша жақсылыққа қол жеткізе алмайсыңдар. Не берсеңдер де Алла оны сөзсіз толық біледі»** («Әли Имран» сүресі, 92-аят). Жомарт жан Алла үшін барын аямайды. Жақсы көретін дүниесінің ең жақсысынан құрбан

шалып, садақа береді. Мұндай игі істі ыждағатпен орындаған адам міндетті түрде жақсылыққа кенеледі.

Ислам тарихынан белгілі, Ибраһим пайғамбар (оған Алланың сәлемі болсын) қартайған шағында қаншама жыл күткен баласын құрбандыққа шалып жатқанын түсінде көреді. Бұл Раббысының әмірі екенін түсінген ол шынайы берілу, толық мойынсұну ниетімен ауыр сынақ бола тұра үлкен құрбандық жасауға бел буады.

Алланың сынағынан сүрінбей өткен Ибраһим пайғамбарға (оған Алланың сәлемі болсын) көктем көк қошқар түсіріледі. Құрбан шалу рәсімі осы сәттен бастап мұсылман үмбеті үшін сүннет амал болып қалды. **«Құрбан шалу – Ибраһим бабаларыңның салып кеткен жолы. Құрбандыққа шалған малдарыңның әрбір тал қылшығы үшін сауап аласыңдар»**, – деген хадистің мәні осында жатыр.

Адам баласы қажет кезде Алла жолында ең құнды нәрсесін қия білуі керек. Ибраһим пайғамбар (оған Алланың сәлемі болсын) үшін ең бағалы, ең құнды, ең сүйікті, жүрегімен жақсы көрген перзенті болса, соның өзін Алла үшін еш ойланбастан құрбан етуге дайын болған еді. Алдында екі

таңдау тұрғанда еш қиналмастан Жаратушысының разылығын таңдады. Біз бұдан Алланың разылығы ең жоғары құндылық екенін жіті түсінеміз.

Шын мәнінде Алла біздің мал-мүлкімізге, бала-шағамызға, атақ-абыройымызға, мансабымызға мұқтаж емес. Қасиетті Құранда: **«Аллаға олардың еттері де, қандары да жетпейді. Оған жететін нәрсе – жүректеріңізге ұялаған тақуалықтарың (шынайы ниеттерің)»** («Хаж» сүресі, 37-аят) делінген. Алла Тағала біздің шынайы ықыласымыздың дәрежесіне қарай мәртебемізді де жоғары көтереді. Өйткені тапқан табысының белгілі бір үлесін Алла жолына арнау үлкен жомарттықты қажет етеді. Бұл – сараң адам үшін ауыр амал. Тіпті ондай адамдарға құрбандық жасау бақыты бұйырмайды.

Құрбан шалу рәсімінің жеке адамға тигізер пайдасына келер болсақ, ең әуелі пенде бұл арқылы Аллаға жақындай түседі, тақуалығын арттырады. Құрбан шалу амалы адамның Аллаға деген шүкірін көбейтеді. Жүрегіміздегі Аллаға деген махаббатты оятып, ықыласымызды арттыра түседі. Сонымен қатар дүниеге деген сүйіспеншілігімізді азайтады. Жүректі дүниеқұмарлықтан тазартады. Жүректі кір шалса ол жерге иман ұяламайтыны белгілі.

Шын мәнінде Жаратушыға жақындататын амалдардың бірі – Алла жолында дүние жұмсау. Хақ Тағала жақсылық жолында шынайы ниетпен дүние жұмсаған адамның

байлығына береке нәсіп етеді. Құранда: **«Сендер игілік жолында не сарп етсеңдер де, Алла оның орнын толтырады. Ол ризық берушілердің ең қайырлысы»** («Сәбә» сүресі, 39-аят) делінген.

Құрбан шалудың қоғамға тигізер пайдасы да ұшан-теңіз. Сол үшін асыл дініміз жағдайы келген мұсылманға құрбан шалуды міндеттеген. Тіпті Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Шамасы жете тұра құрбан шалмаған жан намаз оқитын орнымызға жақындаушы болмасын!»** – деп қатаң ескерткен. Иә, байдың малында кедейдің ақысы бар. Қара суды қанағат тұтып жүрген жандар мейрам күндері ет жеп, мәз-мәйрам күй кешеді.

Құрбан айт – бай мен кедейдің арасына мейірімділік сезімдерін сыйлайтын сәт. Расында айт – ағайын арасын жақындастыра түсетін, адамзат баласын имандылыққа ұйытып, қанағат пен тәубеге шақыратын ұлық мейрам. Бұл күндері барша мұсылман құрбан шалумен ғана емес, Ұлы Аллаға ұнамды әрбір ізгі амалы арқылы Раббысының разылығына, рақымына жақындай түседі.

Жаратушыға иман келтірген үмбеттің әрбір ғибадаты, құлшылығы, тіршілігі Алла Тағалаға бойсұнушылыққа, шынайы тақуалыққа негізделген. Хақ Тағала Құран Кәрімнің «Әнғам» сүресінде былай деп бұйырды: **«Шын мәнінде, менің намазым да, құлшылығым да, тіршілігім де, өлімім де әлемдердің Раббысы Алла үшін деп айт».**

Сондықтан да мүміннің қуанышы, мерекесі де Жаратушымен бірге, Раббысының әмір-тыйымын орындау арқылы болады.

Алла елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) мұсылман үмбетін таныған адамға да, танымаған жанға да ас беруді, оған қайырымдылық жасауға үндеген. Шын мәнінде Құрбан айт ренжіскен кісілердің көңілін жібітеді. Құрбан айт қоғамда әлеуметтік мәселелерді шешуге оң ықпал етіп келеді. Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы жыл сайын Құрбан айт мейрамы кезінде жомарт жандардың көмегінің арқасында мыңдаған тұрмыс жағдайы төмен отбасыларға, жетімдерге, қараусыз қалған қарттарға, жалғыз басты аналарға, жалпы көмекке мұқтаж жандарға құрбандық етін үлестіріп келеді. Имамдарымыз Құрбан айт күндері қоғамға қайырымдылық істерді дәріптеуге барынша үлес қосуда.

Құрбан айттың негізгі мәні мұсылмандар арасында өзара мейірімділік, жомарттық, қайырымдылық, қанағат сынды адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру екенін естен шығармаған абзал. Алланың рақым нұры төгілетін айтта жұртымызға жақсылық жасап, көпшіліктің ризашылығына бөленейік.

Алла Тағала еліміз бен жерімізге берекесін жаудырып, шалған құрбандықтарымызды, берген садақаларымызды, айт күндері амалға асырған әрбір игі істерімізді қабыл етпей. Әмин!

ҚҰРБАН ШАЛУДЫҢ ХИКМЕТТЕРІ

«Құрбан» сөзі араб тілінде «жақындау» деген мағынаны білдіреді. Сондай-ақ араб тілі мамандары оған: «күн тас төбеге біршама уақыт қалғанда сойылатын қой немесе құрбан айт күндері бауыздалатын мал», – деп түсіндірме берген. Ал шариғаттағы мағынасы – Алла Тағаланың ризашылығына жақындау ниетімен белгілі бір уақытта ереже-шарттарын сақтай отырып мал шалу.

Құрбан шалудың мән-мағынасы туралы Жаратқан Жаббар Хақ былай дейді: **«Өздерің жақсы көргенді Алла жолына жұмсамайынша игілікке жетпейсіңдер»** («Әл-Имран» сүресі, 92-аят).

Бұл аяттың мәні пенде қашан мал-мүлкінің ең жақсыларынан қайырға, садақаға, зекетке бермейінше, Раббысының разылығына жетпейді дегенге саяды. Демек, Алла Тағала разылығы үшін құрбандық шалғанда мұсылманның ықылас-ниеті, Иесінің әміріне бойсұнушылығы сыналады. Ибраһим пайғамбар (оған Алланың сәлемі болсын) сондай сынақтан өткен. Жалпы адамзатқа осы дүниеде мал-мүлік ақыреттегі азаптан сақтайтын қалқан, Алланың разылығына жетуге себепкер болуы үшін де берілген.

Алла Тағала жануардың қанының аққанына, оның еті мен терісіне мұқтаж емес. Қасиетті аятта айтылғандай, Жаратқан Иеге керегі ол емес, пендесінің ақ пейілі, ықылас-ниеті ғана. Хақ Тағала ол жайында Құранда былайша баяндайды: **«Аллаға олардың еттері**

де, қандары да жетпейді. Алайда Оған сендердің тақуалықтарың ғана жетеді» («Хаж» сүресі, 37-аят).

Расында да, Алла Тағала үшін маңыздысы – құлшылықтың формасы емес, мағынасы. Пенденің ықылас-пейілі, тақуалығы басты назарда болмақ. Құрбандық шалу хижраның екінші жылында заңдастырылған. Жалпы құрбандық шалудың көптеген пайдалары мен хикметтері бар. Біз төменде олардың кейбіріне тоқталып өтсек:

1 Алланың берген нығметтеріне шүкіршілік ету. Алланың адам баласына берген нығметі өте көп, оны есептеп, санына жете алмайсың. Алла Тағала Құранда: **«Егер Алланың нығметін санасаңдар, санына жете алмайсыңдар»** – дейді. («Ибраһим» сүресі, 34-аят).

Құрбан шалу – Алла Тағаланың берген сансыз нығмет-несібелеріне әрі жылдан жылға аман-есен жеткенге шүкіршілік ретінде һәм жыл бойы жіберген күнә-қателіктерді жуу үшін орындалатын ғибадат.

Иман, құлшылық, есту, көру, мал-дүние, бала-шаға – бұның барлығы Алланың берген нығметі. Бұл нығметтер жалғасымды болуы үшін оның шүкіршілігін білдіру қажет. Алланың берген нығметіне шүкіршілік ету жолдарының бірі – Алла жолында мал-дүниені жұмсау. Ендеше құрбан шалу Аллаға шүкіршілік етудің бір айқын көрінісі екен.

2 **Ибраһим пайғамбардың (оған Алланың сәлемі болсын) сүннетін жаңғырту.** Құрбан шалу – Ибраһим пайғамбардың (оған Алланың сәлемі болсын) сүннеті. Құрбан шалу арқылы Алланың әміріне бой-ұсынуды және сабырлықты үйренеміз. Ибраһим (оған Алланың сәлемі болсын) мен Исмайыл (оған Алланың сәлемі болсын) пайғамбардың Алланың әмірін орындауға әрі бекем тұрған оқиғасын еске алар болсақ, олардың Аллаға деген бойсұнуы мен махаббаты барлық нәрседен жоғары тұрғанын байқаймыз. Әрине бұл Алланың әмірін орындауға ынталандырады әрі сабырлы болуға жігерлендіреді.

3 **Ақыретте мол сауапқа кенелу.** Құрбан шалу ақыретте сыйсыпатқа, мол сауапқа кенелтеді. Пайғамбарымыздан (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) сахабалары бұл ғибадаттың мәнін сұрағанда: **«Құрбан шалу – Ибраһим (оған Алланың сәлемі болсын) бабаларыңның салып кеткен жолы»,** – деді. Олар: «Бұны орындасақ бізге қандай сауап беріледі», деп сұрағанда, ол (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Құрбандыққа шалған малдарыңның әрбір тал қылшығы үшін сауап аласыңдар»,** – деп жауап берген. (Ибн Мәжә, №3127).

Тағы бір хадисте Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Адам баласы құрбан айт күні (құрбан шалып) қан ағызудан да сүйікті**

басқа іспен Алла Тағалаға жақындаған емес. Қаны ағызылған мал қиямет күні мүйіздері, тұяқтары және жүндерімен келеді. Ағызылған қан жерге тамбай жатып, Алла Тағаланың құзырында үлкен мақамға жетеді. Сондықтан құрбандарыңды шын ықыласпен шалыңдар» – деген. (Термизи, №1493).

4 **Қоғамдағы бауырмалдық пен мейірімділікті арттыру.** Мұсылман адам шалған малының етінен бала-шағасына, ағайын-туысына, көршілеріне, сондай-ақ мұқтаж жандарға таратады. Құрбандық етінен отбасына, жақын туыстарына, көршілеріне, достарына және мұқтаж жандарға үлестіру мұсылмандардың арасында махаббат пен сүйіспеншілікті арттырады. Сол арқылы қоғамдағы береке-бірлік, ынтымақ, жанашырлық, ағайындық, татулық арта түседі.

Сондай-ақ, бір малын қиып, кедей және мұқтаж бауырларына жәрдем беру арқылы жаман қылықтарын бауырмалдық, жомарттық, кішіпейілдік секілді жақсы қасиеттермен алмастырады. Шариғатымызда мұндай істерді істеу талап етіледі әрі жақсы саналған амал саналады.

Қорыта айтқанда, құрбан айт – мұсылмандар үшін тек мереке ғана емес, рухани тазалықтың, шүкіршіліктің және мейірімділіктің көрінісі. Бұл күні мұқтаж жандардың жүзіне шаттық үйіріліп, олардың жүрегіне қуаныш ұялайды. Бір адамның көңіліне қуаныш сыйлау – үлкен сауап.

Алла Тағала шалған құрбандықтарымызды қабыл етіп, осы дүниеде де, ақыретте де жүзімізді жарқын етсін! Әмин.

Медет ҚҰРМАШҰЛЫ

ҚАЛАЛЫҚ ЖЕРДЕ ҚҰРБАН ШАЛУ МӘДЕНИЕТІ

Құрбан айт – мұсылман үмбеті үшін ғлық әрі рухани мәні терең мерекелердің бірі. Бұл күндер – Алла Тағалаға жақындау, шүкіршілік ету, қайырымдылық жасау және қоғамдағы мейірімділікті арттыру кезеңі. Қазіргі таңда, әсіресе қалалық ортада, бұл мерекені өткізу тек діни рәсімді орындаумен шектелмей, оны мәдениетті, жауапкершілікпен және қоғамдық талаптарға сай ұйымдастыру маңызды болып отыр. Осы мақалада қалалық жерде құрбан шалу мәдениеті, тазалық пен қауіпсіздік мәселелері, етті үлестіру әдебі және отбасы тәрбиесіндегі рухани маңызы кеңінен қарастырылады.

Құрбан шалу – жай ғана мал сою емес, ол шариғат талаптарына сай орындалатын жауапты құлшылық. Осы орайда жыл сайын Құрбан айт қарсаңында республикалық қасапшылар семинарлары өткізіліп келеді. Бұл семинарларда құрбан шалу рәсімін шариғат әдебіне сай орындаудың маңыздылығы, негізгі қағидалары мен талаптары кеңінен түсіндіріледі.

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының төрағасы, Бас мүфти Наурызбай қажы Тағанұлының тапсырмасымен еліміздің барлық өңірінде құрбан шалатын орындарды дайындау, қауіпсіздік пен тазалық шараларын сақтау, сондай-ақ қасапшыларды оқыту жұмыстары жүйелі түрде жүргізілуде. Бұл – құрбан шалудың тек діни ғана емес, қоғамдық маңызы зор екенін көрсетеді.

Арнайы белгіленген орындарда құрбан шалу

ҚМДБ тарапынан жыл сайын ұлық мереке қарсаңында барлық өңірлерде арнайы брифинг өткізіліп, жергілікті әкімдіктерпен бірлескен түрде құрбан шалуға арналған орындар белгіленеді. Қалада арнайы белгіленген орындарда мал сою – бүгінгі күннің басты талаптарының бірі. Осындай жерлерлерде санитарлық талаптар сақталып, ветеринарлық бақылау жүргізіледі және қалдықтарды жою жүйесі жолға қойылған.

Ал көпқабатты үйлердің аулаларында немесе бейімделмеген жерлерде мал сою – қоғам талабына да, Ислам әдебіне де қайшы. Бұл әрекеттер басқа тұрғындарға қолайсыздық туғызып, қоғамдық тәртіпті бұзуы мүмкін. Сондықтан әрбір мұсылман осы мәселеге саналы түрде мән беріп, белгіленген орындарды таңдауы тиіс.

Тазалық және экологиялық жауапкершілік

Исламда тазалық мәселесі үнемі бірінші кезекте. Алла елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Тазалық – иманның жартысы»**, – деген. Сондықтан қалалық жерде құрбан шалу барысында тазалық мәселесі ерекше маңызға ие. Қан, ішек-қарын және басқа да қалдықтарды бейберекет тастауға болмайды. Олар міндетті түрде арнайы орындарға жиналып, тиісті тәртіппен жойылуы қажет. Бұл – тек санитарлық талап емес, шариғаттың да маңызды қағидаларының бірі. Сонымен қатар қоршаған ортаны қорғау – әрбір мұсылманның міндеті. Қалдықтарды дұрыс жоймау экологиялық зиян келтіріп қана

қоймай, қоғамда ислам дініне қатысты теріс пікір қалыптастыруы мүмкін. Сондықтан тазалықты сақтау – біздің дініміздің көркемдігін көрсетудің бір жолы.

Қоғамдық тәртіп және көршілік әдеп

Құрбан шалу кезінде қоғамдық тәртіпті сақтау – аса маңызды міндеттердің бірі. Басқаларға кедергі келтірмеу және қоғамдық орындарды ластамау – мұсылман әдебінің ажырамас бөлігі. Әсіресе көпқабатты үйлердің маңында немесе адамдар көп жүретін қоғамдық жерлерде құрбан шалудан аулақ болу керек. Бұл – өзгенің құқығын құрметтеудің нақты көрінісі. Сол себепті, малды сою кезінде көршілерге немесе айналадағы адамдарға психологиялық немесе физикалық қолайсыздық келтірмеу маңызды.

Қасапшыларға қойылатын талап

Құрбан шалу кезінде малды қинамау, оны азаптамай сою – шариғаттың негізгі талаптарының бірі. Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын):

«Егер малды сойсаңдар, дұрыстап сойыңдар. Алдын ала пышақты қайраңдар, жануарды қинамаңдар», – деген (Термизи, №1409.).

Осы талаптардың дұрыс орындалуын қамтамасыз ету мақсатында Құрбан айт қарсаңында жыл сайын республикалық қасапшылар семинары өткізіледі. Семинар барысында құрбан шалу рәсімін шариғат әдебіне сай орындаудың маңыздылығы, негізгі қағидалары мен талаптары кеңінен түсіндіріледі. Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының Төрағасы, Бас мүфти Наурызбай қажы Тағанұлының тапсырмасымен барлық өңірде құрбан шалатын орындарды әзірлеу, қауіпсіздік пен тазалық шараларын сақтау, сондай-ақ қасапшыларды даярлау және оларға түсіндірме жұмыстарын жүргізу жүйелі түрде қолға алынған. Бұл бастамалар құрбан шалудың жоғары деңгейде, шариғи нормаларға сай әрі жауапкершілікпен орындалуына мүмкіндік береді. Өйткені құрбандық малын сою – тек техникалық әрекет емес, үлкен жауапкершілік пен рухани дайындықты талап ететін құлшылық.

Құрбан етін үлестіру әдебі

Құрбан шалынғаннан кейін оның етін дұрыс үлестіру – шариғаттағы маңызды амалдардың бірі. Сүннет бойынша ет үш бөлікке бөлінеді: бір бөлігі –

өз отбасына, екіншісі – туыстар мен көршілерге, ал үшінші бөлігі – мұқтаж жандарға беріледі. Өйткені Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Көршісі аш кезде өзі тоқ түнеген адам бізден емес»**, – деген (Бұхари).

Құрбандықтың етін ұзақ сақтамай, мүмкіндігінше тез таратқан дұрыс. Әсіресе ауа-райының ыстық кезде ет тез бұзылып кетуі мүмкін. Бұл жерде ең бастысы – ниет. Құрбандық шалу – мақтану немесе көрсету үшін емес, шынайы ықыласпен жасалуы тиіс. Мұқтаж жандарға құрметпен қарап, олардың абыройын сақтай отырып көмек көрсету – ислам әдебінің көрінісі.

Отбасы және рухани тәрбие

Айт күні отбасымен бірге дастархан басында жиналу, үлкендердің батасын алу, туыстар мен көрші-қоланды зиярат етіп, бір-біріне ізгі тілек айту – мерекенің одан әрі шырайын ашып, сауабын еселемек. Пайғамбарымыз хадисінде: **«Ей, адамдар, бұл күні сәлем жайыңдар, тамақтандырыңдар, туыстық қатынасты күшейтіңдер және адамдар ұйқыда болған кезде намаз оқыңдар, еш алаңсыз жәннатқа кіресіңдер»**, – деген. (Ибн Мәжа, Табарани).

Сонымен қатар балаларды қайырымдылыққа баулу өте маңызды. Оларды ет таратуға бірге апарып, мұқтаж жандарға көмектесуді көрсету – ең тиімді тәрбие.

Онлайн құрбан шалу – заманауи мүмкіндік

Қазіргі таңда құрбан шалудың онлайн түрі де кеңінен дамып келеді. Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының бастамасымен qurban.muftayat.kz сайты арқылы онлайн құрбан шалуға тапсырыс беруге болады. Бұл қызмет арқылы құрбандық шариғат талаптарына сай арнайы орындарда орындалып, бейнетүсірілім тапсырыс берушіге жіберіледі. Ал еттері мұқтаж отбасыларға үлестіріледі. Бұл – уақыт талабына сай, ыңғайлы әрі сенімді жолдардың бірі.

Қорыта айтқанда, қалалық ортада құрбан шалу – бұл тек рәсім емес, сонымен бірге қоғамдағы өз орнымызды түсіну, жауапкершілікті сезіну деген сөз. Мереке бізге тек мал союды емес, сонымен бірге өз істеріміз бен әрекеттеріміздің адамдар мен ортаға қалай әсер ететінін бағалауды үйретеді. Қаладағы қарбаласта да әрбір әрекетімізді ойланып жасау, тазалық пен тәртіпті сақтау – мерекенің шынайы мәніне қосылған нақты үлес болып табылады. Алла Тағала ниеттерімізді қабыл етіп, жасаған ізгі амалдарымызға береке берсін.

Ерболат ЖҮСІПОВ,
Астана қаласының бас имамы

МЕЙІРІМ МЕРЕКЕСІ

Құрбан айт – мұсылман әлеміндегі ең ұлық мерекелердің бірі. Бұл мейрам тек діни рәсімдермен ғана шектелмей, адамзатқа мейірімділік, жанашырлық, бауырмалдық секілді асыл қасиеттерді насихаттайтын ерекше күндер. Құрбан айт – жүректерге жылулық сыйлайтын, адамдарды жақындастыратын, қоғамда ізгілікті арттыратын рухани мереке.

Құрбан айт – Алла Тағаланың разылығы үшін құрбан шалу арқылы пенденің ықыласы мен тақуалығын көрсетеді. Бұл күндердің негізінде ұлы сынақ пен шынайы мойынсұнушылық жатыр. Ибраһим пайғамбардың (оған Алланың сәлемі болсын) Алланың әміріне толық бағынуы – осы мейрамның түпкі мәнін айқындайды.

Қасиетті Құранда былай делінеді: «(Шындығына келсек), құрбандыққа шалған малыңның еті де, қаны да әсте Аллаға жетпейді, Оған сендерден жететін тек тақуалық қана. Міне, осылайша өздеріңді тура жолға салғаны үшін Алланы (сөз әрі іс жүзінде) ұлықтап, ұлылығын баршаға жар саларсыңдар деп, Хақ тағала сол жануарларды сендерге бағынышты етіп, еріктеріңе берді. (Уа, Мұхаммед!) Ендеше, игі істер істейтін мұхсиндерді сүйіншіле» («Хаж» сүресі, 37-аят).

Бұл аят құрбан шалудың басты мақсаты – ет немесе қан емес, адамның жүрегіндегі ықылас, шынайы ниет екенін көрсетеді.

Құрбан шалу – мейірімділіктің көрінісі. Кейбір адамдар құрбан шалуды қате түсініп, оны қатігездікпен байланыстырады. Алайда исламда құрбан шалу – ешқашан жауыздық емес. Керісінше, бұл – мейірімділік пен жанашырлықтың айқын көрінісі. Себебі құрбандыққа шалынған малдың еті мұқтаж жандарға, көршілерге, туыстарға таратылады. Осы арқылы қоғамда қамқорлық пен теңдік орнайды. Бай мен кедейдің арасы жақындап, адамдар бір-біріне жанашыр бола түседі. Пайғамбарымыз Мұхаммед (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): «*Кімде-кім құрбан шалу мүмкіндігі бола тұра оны шалмаса, біздің мешітімізге жақындамасын*», – деген. Бұл хадис

құрбан шалудың маңыздылығын көрсетеді әрі оның қоғам үшін үлкен игілік екенін білдіреді.

Құрбан айт – туыстық қатынасты нығайтатын, адамдарды бір-біріне жақындататын ерекше мейрам. Бұл күндері адамдар бір-бірін кешіріп, өкпеніштерін ұмытып, татуласады. Туыстар бір-бірінің үйіне барып, амандасып, сый-құрмет көрсетеді. Қазақ халқы да ежелден: «Ағайын тату болса – ат көп, абысын тату болса – ас көп» деп, туыстық қарым-қатынастың маңызын ерекше бағалаған. Исламда да туыстық байланысты сақтау – үлкен сауапты іс. Алла елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Кім ризық-несібесінің кеңейіп, ғұмырының ұзақ болуын қаласа, туыстық қатынасын үзбесін»**, – деген.

Құрбан айт осы қасиетті байланысты нығайтатын, адамдарды бір-біріне жақындататын ерекше мүмкіндік. Мейірімділік пен кешірімділіктің мерекесі. Бұл мейрам – тек құрбан шалу емес, жүректі тазарту, кешірімді болу, өзгеге жақсылық жасау уақыты. Адамдар жетім-жесірге көмектесіп, мұқтаж жандарға қолұшын береді. Бұл – нағыз мейірімділіктің белгісі.

Құранда Алла Тағала: «(Дұшпанмен соғысу шығынсыз болмайды. Дұшпанға төтеп бере алу үшін алдымен қару-жарақтарың сақадай сай болуы керек). **Олай болса, қолдарыңдағы дүние-мүліктен Алла жолында жұмсаңдар және (сараңдық қылып) өз бастарыңды қауіп-қатерге тікпеңдер. Әрдайым жақсылық жасаңдар, істеріңді барынша тиянақты етіп істеңдер. Шүбәсіз, Алла (әр ісі тиянақты, игілікке жаны құмар) ізгі жандарды жақсы көреді»** («Бақара» сүресі, 195-аят)

дейді. Осы аят әрбір мұсылманды игі істерге шақырады. Құрбан айт – осы жақсылықтарды еселеп жасауға берілген мүмкіндік.

Құрбандық – рухани тазару жолы. Құрбан шалу – адамның нәпсісін тәрбиелеп, Аллаға жақындауына себеп болатын амал. Бұл – тек материалдық емес, рухани құрбандық. Адам өзінің дүниеге деген байланысын әлсіретіп, Жаратушыға деген сүйіспеншілігін арттырады.

Құрбан айт – қоғамдағы бірлікті нығайтатын мереке. Бұл күндері адамдар бір-біріне көмектесіп, ортақ қуанышқа бөленеді. Әсіресе, жағдайы төмен отбасылар үшін бұл мейрам – үлкен қуаныш. Қазақ халқы

«Жақсының жақсылығын айт, нұры тасысын» деп ізгілікті дәріптеуді насихаттаған. Құрбан айт – осы игі дәстүрлерді жандандыратын, адамдарды жақсылыққа жетелейтін ерекше кезең.

Түйіндей келе құрбан айт – мейірім мен қайырымдылықтың, кешірім мен татулықтың, бауырмалдық пен бірліктің мерекесі. Бұл мейрам әрбір адамның жүрегіне жылулық ұялатып, қоғамда ізгілік пен жанашырлықты арттырады.

Құрбан шалу – жауыздық емес, керісінше, Аллаға деген ықыластың, адамдарға деген қамқорлықтың белгісі. Бұл күндері жасалған әрбір жақсылық – үлкен сауапқа кенелтеді.

Сондықтан Құрбан айт – тек діни мейрам ғана емес, адамгершілік пен мейірімділіктің ұлы мектебі.

Бейбіт ЖАНСАРИН,

Ұлытау облысының бас имамы

Құрбан шалу – мейірімділіктің көрінісі. Кейбір адамдар құрбан шалуды қате түсініп, оны қатігездікпен байланыстырады. Алайда исламда құрбан шалу – ешқашан жауыздық емес. Керісінше, бұл – мейірімділік пен жанашырлықтың айқын көрінісі. Себебі құрбандыққа шалынған малдың еті мұқтаж жандарға, көршілерге, туыстарға таратылады. Осы арқылы қоғамда қамқорлық пен теңдік орнайды.

ИСМАЙЫЛ ПАЙҒАМБАР

Адамзат тарихында бірнеше мыңдаған пайғамбарлар өткендігі тарихи деректерден белгілі. Қасиетті Құран Кәрімде 25 пайғамбардың аты аталған. Сол пайғамбарлардың бірі – Исмайыл пайғамбар (оған Алланың сәлемі болсын). Ол (оған Алланың сәлемі болсын) – Ибраһим (оған Алланың сәлемі болсын) пайғамбардың Ажар есімді жұбайынан туған баласы.

Құран Кәрімде Исмайыл пайғамбардың есімі 12 жерде айтылған. Сол аяттардың бірінде Исмайыл пайғамбардың әкесінің қартайған шағында көрген перзенті екендігі баяндалады. Бұл жөнінде «Саффат» сүресінің 100-101-аятында: «(Ибраһим пайғамбар) **Уа, Раббым! Маған ізгі ұрпақ бергейсің! – деп дұға етті. Біз** (оның дұғасын қабыл етіп) **оны жұмсақ мінезді, ізгі ұлмен сүйіншіледік**», – делінсе, «Ибраһим» сүресі, 39-аятта Ибраһим пайғамбардың **«Маған қартайған шағымда (қартайғаныма қарамастан) Исмайыл мен Исхақты берген Аллаға мың да бір шүкір, сансыз мадақ айтамын. Раббым, шүбәсіз, барлық дұға-тілектерді естуші**», – деп дұға қылғандығы айтылған.

Исмайыл пайғамбар бала күнінен әкесінің ізгі тәлім-тәрбиесін алған және оған құрметі мен Аллаға бойұсынушылығы өте жоғары деңгейде болды. Бұл туралы да Құран Кәрімде нақты айтылған. «Саффат» сүресінің 102-107 аяттарында егжей-тегжейлі баяндалған бір қиссада Ибраһим (оған Алланың сәлемі болсын) пайғамбар өзінің Алладан тілеп алған перзенті қасына еріп жүріп, бір істерге қолғабыс етуге жарап қалған шағын және бірнеше күн қатарынан көрген түсінде баласы Исмайылды (оған Алланың сәлемі болсын)

құрбандыққа шалып жатқанын көреді. Мұның жай түс емес, Алладан келген аян екенін түсінген Ибраһим пайғамбар баласына келіп: «Балам! Түсімде сені құрбандыққа шалып жатыр екенмін. Бұған не дейсің?!», – дейді. Сонда бала болса да Исмайыл асқан даналық танытып: «Уа, әкетай! Сіз өзіңізге бұйырылғанды істеңіз. Алла қаласа, менің Алланың бұйрығына бойұсынуға келгенде өте сабырлы адамдардың қатарынан екендігіме көзіңіз жетеді», – деп жауап қатады. Содан екеуі бірге Алланың жарлығына қалтқысыз мойынсұнып, Ибраһим баласын маңдайымен жатқызған кезде Алла Тағала **«Уа, Ибраһим! Сен түсінде көрген Құдайдың пәрменін растадың. Біз мұхсиндерді (қиындықтан құтқарып) осылай сыйлаймыз!»,** – деп уахи етеді де, баласының орнына шалуға оған бір құрбандық жібереді.

Бұл аяттар Исмайыл (оған Алланың сәлемі болсын) пайғамбардың жастайынан Алланың әмірін екі етпейтін, Аллаға шын бойұсынған жан болғандығын дәлелдейді.

Сондай-ақ, Құран аяттарында Исмайыл пайғамбардың әкесімен бірге қасиетті Қағбаны тұрғызып, сол жерде қызмет еткендігі де баяндалған. Бұл туралы «Бақара» сүресінің 127-аятында: **«Ибраһим мен Исмайыл Қағбаның іргетасын көтеріп жатып: «Уа, Раббымыз! Бұл**

амалымызды қабыл етпейсің! Сен – бәрін Естушісің һәм бәрін Білушісің!» – деп айтылса, басқа бір аятында «Біз Қағбаны адамдар үшін сауабы мол зиярат орны, әрі, қауіпсіз мекен қылдық. Ендеше сендер де «Ибраһимның тұғырын» намаз оқитын орын қылыңдар! Ибраһим мен Исмайылға «Қағбаны тауап етушілер мен иғтикаф жасаушылар (құлшылық қылу үшін оқшауланғандар) және рукуғ жасап, сәжде қылушылар үшін Үйімді таза ұстандар», – деп бұйырдық», – деп келеді.

Ал, Исмайыл (оған Алланың сәлемі болсын) пайғамбардың Мекке жеріне келіп орналасуы өз алдына бөлек тарих. Ибраһим (оған Алланың сәлемі болсын) пайғамбар Алланың әмірімен әйелі Ажар мен баласы Исмайылды сусыз, шөлді алқапқа, яғни, қазіргі Мекке жеріне әкеліп орналастырады. Ажардың Сафа мен Маруа төбелерінің арасында су іздеуінен кейін Жәбірейіл (оған Алланың сәлемі болсын) періштенің нұсқауы арқылы «Зәмзәм» бұлағы пайда болады.

Ибраһим пайғамбар арасында келіп оларға қарайласып тұрады. Оларды Мекке жеріне қоныстандыруы тектен-тек емес, мұның астарында үлкен даналық, келешектегі үлкен оқиғалардың бастауы жатқан еді. Құран Кәрімде Ибраһим пайғамбардың: **«Уа, Раббым! Мен ұрпағымның кейбірін намазды кемеліне жеткізіп атқарсын деп қасиетті Үйіңнің маңына егін өспейтін бір алқапқа орнықтырдым. Енді сол ұрпағыма адамдардың көңілін ауатын қыл! Сондай-ақ, оларды жемістермен ризықтандыр! Әрине олар шүкіршілік етер!»,** – деп дұға қылғандығы баяндалған («Ибраһим» сүресі, 37-аят). Дегендей-ақ, кейін бұл маңға Журһум тайпасы келіп қоныстанып, әжептәуір елді-мекенге айналды. Исмайыл пайғамбар осы жерде өсіп, араб тілін үйренді және Журһум тайпасының қызына үйленді. Жоғарыда баяндалғандай осы жерде Ибраһим пайғамбар мен Исмайыл екеуі Қағбаны тұрғызды. Ардақты Мұхаммед пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) осы Исмайыл пайғамбардың ұрпағынан тарады.

Сондай-ақ, Исмайыл да Алланың шарифатын жеткізуші пайғамбар, әрі, елшісі болды. Бұл туралы бірқатар Құран аяттарында баяндалған. «Мәриям» сүресінің 54-аятында **«Кітаптағы Исмайылды еске ал! Шүбәсіз, ол уәдеге берік жан еді! Елші, әрі, хақ пайғамбар еді»,** – деп айтылған. Бұл аяттан түсінетіміз Исмайыл пайғамбар өзінен алдыңғы пайғамбарлардың шарифатын жалғастырушы ғана емес, өз алдына жеке шарифат жіберілген Алланың елшісі болған. Сонымен қатар, Құран Кәрімде Исмайыл

пайғамбардың ерекше қасиеттері сипатталып, мақтау айтылған. Соларға жеке-жеке тоқталып өтейік:

Жұмсақтық. «Сафпат» сүресі 101-аятта Алла Тағала **«Ибраһимді жұмсақ мінезді ізгі перзентпен сүйіншіледік»,** – деген. Осы аяттағы «Халим» деген сөз «жұмсақ мінезді, бойұсынғыш, ұстамды», деген секілді мағыналарды білдіреді. Аятта айтылғандай Исмайыл пайғамбар көркем мінезді, әрі, әкесіне бойұсынғыш перзент болған.

Уәдеге беріктік. Алла Тағала Исмайыл пайғамбарды «Мәриям» сүресінің 54-аятында **«Ол уәдеге берік жан еді»,** – деп сипаттаған. Уәдеге берік болу, берген серттен таймау аса мақтаулы қасиеттердің бірі екені сөзсіз.

Сабырлылық. «Әнбия» сүресі 85-аятта **«Исмайыл, Идрис, Зулкифл барлығы да сабырлы жандардан еді»,** – деп Исмайыл пайғамбардың тағы бір сипатын баяндап өткен.

Сондай-ақ, Алла Тағала Құран Кәрімнің басқа да бірқатар аяттарында Исмайыл пайғамбарға да өзге пайғамбарлар секілді уахи жібергендігін, оның да халықты намаз оқып, зекет беруге шақырғандығын, Раббысының разылығы мен

мейіріміне бөленген салиқалы, әрі, ең қайырлы жандардың қатарынан болғандығын баяндаған.

Ал, ардақты Мұхаммед пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) өз әкесі Абдулла мен арғы бабасы Исмайыл пайғамбардың құрбандыққа шалынбақ болғандығын меңзеп **«Мен екі Құрбандықтың баласымын»,** – деп айтқандығы риуаят етілген (Хаким, Мустәдрак, №4036).

Тағы бір хадисте садақ атып жаттығып жатқан сахабаларын көріп **«Уа, Исмайыл ұрпақтары! Садақ атыңдар! Сендердің бабаларың садақшы болған еді»,** – деген екен (Сахих Бұхари, 3373).

Жалпы ислами дереккөздерге сүйенсек, Исмайыл пайғамбар ұзын бойлы, көрікті, жүзі қызыл шырайлы, иығы кең, аяқ-қолдары ұзын және өте күшті, қуатты кісі болғандығы айтылады. Садақ атумен қатар, атқа мінуге де шебер болған екен. Әкесі Ибраһим пайғамбар дүние салғаннан кейін қажылық рәсімдеріне, қасиетті Қағбаға қатысты қызметтерді өзі жалғастырған. Алла Тағала оған пайғамбарлық міндет жүктегеннен кейін сол міндетті 50 жыл атқарып, 137 жасында дүние салады (Тәжрид, 6 том, 2 бет).

Асқар ӘБІТАЙҰЛЫ,
Абай облысының бас имамы

ЗҰЛ-ХИЖЖА АЙЫНЫҢ 10 КҮНІ

Алла Тағала Өзінің пенделеріне мейірім етіп, олардың ізгі амал жасап, сауапқа кенелуіне үшін кейбір күндер мен түндерді өзгелерінен артық етіп бекітті. Сол ерекше берекелі уақыттардың бірі – зұл-хижжа айының алғашқы он күні. Бұл күндер – мұсылман баласының Раббысының кешіріміне бөленуге ұмтылып, құлшылық пен игі амалдарға ерекше ынта танытуы қажет кезең.

Зұл-хижжа айы – Исламдағы ең қадірлі әрі қасиетті айлардың бірі. Әсіресе, оның алғашқы он күнінде жасалған әрбір ғибадаттың сауабы еселеніп, Алланың алдында дәрежесі жоғары болады. Сондықтан бұл берекелі күндерді бос өткізіп алмай, намаз, ораза, зікір, садақа және басқа да қайырлы амалдарды көбейту – әрбір мұсылман үшін үлкен мүмкіндік әрі сауапқа бастар жол.

Алла Тағала қасиетті Құранның «Фәжр» сүресінің алғашқы екі аятында: **«Таң шапағына серт. Және (мүбәрак) он түнге серт»**, – деп айтқан. Ибн Аббас (Алла оған разы болсын) аталмыш аятты: «Бұл аятта зұл-хижжа айының алғашқы он күніне байланысты айтылған», – деп тәпсірлеген. Алла Тағаланың қасиетті Құранда қандай да бір нәрсемен ант етуі – сол нәрсенің маңыздылығын білдіреді. Ендеше бұл аятта зұл-хижжа айының он күнінің ерекшелігі мен артықшылығы айтылып тұр. Алла елшісінің (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) хадисінде: **«Алла Тағалаға осы (он) күнде істелген игі істен жақсырақ амал жоқ»**, – деді. Сахабалар: «Уа, Алланың елшісі! Сонда Алла жолындағы күресу де оған тең келмей ме?» – деп сұрады. Пайғамбарымыз (оған

Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Алла жолында күресу де оған тең келмейді. Тек жанымен әрі малымен күресіп, кері қайтпаған адамның жағдайы бөлек»**, – деп жауап берді (имам Бұхари).

Төменде осы бағалы әрі санаулы он күнде мұсылман үмбеті атқаратын негізгі амалдарды тарқатып айтуды жөн көрдік.

ҚАЖЫЛЫҚ

Қажылық «әл-хажжу» (الحج) деп айтылып, тілдік мағынасы – ұлық тұтқан нәрсеге талпыну және ниеттену, оны мақсат тұту дегенді білдіреді. Терминдік мағынасы: «Шариғат тарапынан белгіленген уақытта арнайы құлшылық рәсімдерін атқару үшін Қағбаны ғана мақсат етіп жолға шығу» дегенді білдіреді. Алла Тағала қасиетті Құрандағы «Әли Имран» сүресі, 97-аятында: **«Алланың үйін зиярат етуге шамасы келетін әрбір адам үшін қажылыққа бару – оның мойнындағы Алланың ақысы. Ал егер кімде-кім күпірлік етіп, қажылықты жоққа шығарса, біліп қойындар, Алла ешкімге мұқтаж емес, керісінше бүкіл ғалам Оған мұқтаж»**, – деп айтқан.

Қажылық – исламдағы бес парыздың бірі. Қажылық

– зұл-хижжа айының белгілі күндерінде орындалатын әрі белгілі уақытпен шектелген ғибадат түрі. Ол мұсылмандардың бірлігін, теңдігін, бауырластығын көрсететін ұлы құлшылық саналады. Әлемнің түкпір-түкпірінен жиналған мұсылмандар бір киімде, бір ниетпен, Жаратушыға құлшылық жасап, Исламның ұлылығын паш етеді. Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) қажылықтың сауабы турасында: **«Кімде-кім Алла үшін қажылық жасап, жаман сөз бен әрекеттерден аулақ болса, анасынан туғанда қандай күнәсіз болса, сондай болып күнәларынан арылып қайтады»**, – деген (имам Бұхари).

АРАПА КҮНІ ОРАЗА ТҰТУ

Арапа – зұл-хижжа айының тоғызыншы күні. Ол – дін кемеліне келіп, нығмет толыққан әрі Алланың құлдарын тозақтан азат ететін ұлы күндердің бірі. Бұл берекелі күні Құрандағы ең ұлы аяттардың бірі түсті. Алла Тағала қасиетті Құранда: **«Міне, бүгін діндеріңді кемеліне жеткіздім, сендерге деген нығметімді тәмамдадым және сендер үшін дін ретінде Исламды таңдадым»**, – деген («Мәида» сүресі, 6-аят). Сондай-ақ Пайғамбарымыз Мұхаммед (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) хадисінде: **«Алла бір құлын тозақтан азат ететін күндердің ішінде Арапа күнінен артық күн жоқ»**, – деп айтқан (имам Мұслим).

Бұл күні қажылық парызын өтеуге барған кісілер Арафат жазығына бір мезет тұрақтайды. Олар арапа күні ораза ұстамайды. Ал қажылыққа бармаған кісі арапа күні ораза ұстауы сауап болмақ. Зұл-хижжаның тоғызыншы, яғни арапа күні ораза тұту – сүннет. Өйткені, Алла елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) ол күні ораза ұстап, сахабаларын ораза тұтуға шақырған. Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) арапа күні ораза ұстау жөнінде былай

дейді: **«Арапа күнгі ораза арқылы Алла Тағаланың өткен және келер жылғы күнәларды кешіруін үміт етемін»** (имам Мұслим).

ТӘКБІР ТАШРИҚ АЙТУ

Зұл-хижжа айының алғашқы он күнінде Алла Тағаланы көбірек, ұлықтап, мақтау сөздерін айтып жүру қажет. Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Алла Тағаланың құзырында осы он күнде жасалған ізгі амалдан абзал әрі сүйкімді іс жоқ. Ендеше, ол күндері тасбих (субханалла), тахмид (әлхамду лиллә), тәһлил (лә иләһа илләлла), тәкбір (Аллаһу әкбар) сөздерін айтуды көбейтіңдер»**, – деген (имам Ахмад).

Ал тәкбір ташриқ айту – намаз оқу міндет болған әрбір мұсылманға уәжіп. Алла Тағала «Бақара» сүресінің 203-аятында: **«Санаулы күндері Алланы еске алыңдар!»**, – деп бұйырған. Аяттағы «санаулы күндер» дегенді Әзіреті Әли (Алла оған разы болсын) арапа күнгі таң намазынан бастап, айттың төртінші күні екінті намазының соңы деп түсіндірген. Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) өз хадисінде: **«Ташриқ күндері – тамақтану, су ішу және Алла Тағаланы еске алу күндері»**, – деген (имам Мұслим).

Мәшһүр Жүсіп бабамыз: «Айтылды: «Алла-әкбар» екі жерде, намаз бен құрбан шалу келді бірге», – деп, бұл күндері Алла Тағаланы ұлықтаудың артықшылығы жөнінде айтқан. Тәкбір ташриқ: «Алла ұлық, Алла ұлық. Алладан өзге тәңір жоқ. Алла ұлық, Алла ұлық. Барлық мақтау Аллаға тән», – деп айтылады. Жәбірден (Алла оған разы болсын) жеткен хадисте: Алла елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) арапа күні таң намазын оқығаннан кейін сахабаларына бұрылып: **«Аллаһу әкбар, Аллаһу әкбар. Лә иләһа илләллаһу уаллаһу әкбар. Аллаһу әкбару уә лилләһи-л-хамд»**, – дейтін. Осылайша арапа күнінің таң намазынан бастап,

соңғы тәшриқ күнінің екінті намазына дейін айтатын», – делінген (имам Дарақутни).

АЙТ НАМАЗЫН ОҚУ

«Айт» сөзі «әл-ғиду» (العيد) сөзінен енген. Айт намазы шариғат тарапынан мұсылмандарға уәжіп етіліп һижраның екінші жылында енгізілді. Әнастың айтуынша, Алланың елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) Мәдинаға келгенде мәдиналықтар тойлайтын екі күн болатын. Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Бұлар не қылған екі күн?»** – деп сұрайды. Олар: «Исламнан бұрын осы екі күнде ойнап, көңіл көтеретінбіз» – дейді. Сонда Алланың елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Расында, Алла ол екеуін одан да жақсырақ мерекелерге: Құрбан айт пен Ораза айтына айырбастады»**, – деді. Мерекенің алғашқы күні айт намазына ғұсыл құйынып, әдемі, таза киім киіп, үстіне хош иіс сеуіп барған жөн. Имам Мәлик: «Мен ғалымдардың айт күндерінде жасанудың және хош иіс жағудың абзал екендігі туралы көп айтатынын естігенмін», – деген. Сонымен қатар Құрбандық етімен ауыз ашу үшін намаздың алдында ештеңе жемеу мұстахап амал саналады. Хадис шәріпте: «Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) ораза айт намазына тамақ ішпей бармайтын, құрбан айт намазына тамақ ішпей баратын еді», – делінген (имам Тирмизи).

Жұма намазы парыз болған әр мұсылманға айт намазын оқу – уәжіп. Айт намазының уақыты күн бір немесе екі найза бойындай деңгейге көтерілгенде кіріп, оның аспан биігіне жетуімен шығады. Яғни күн шыққан соң жарым сағат өткенде айт намазының уақыты кіреді. Айт намазын имаммен бірге атқаруға үлгермеген адам оның қазасын өтемейді. Құран Кәрімдегі «Кәусар» сүресінің, 2-аятында Алла тағала: **«Раббың үшін намаз**

оқы және құрбан шал!» – деп бұйырған. Тәпсірде бұл аяттың Құрбан айт намазы мен құрбан шалу турасында екендігі айтылған.

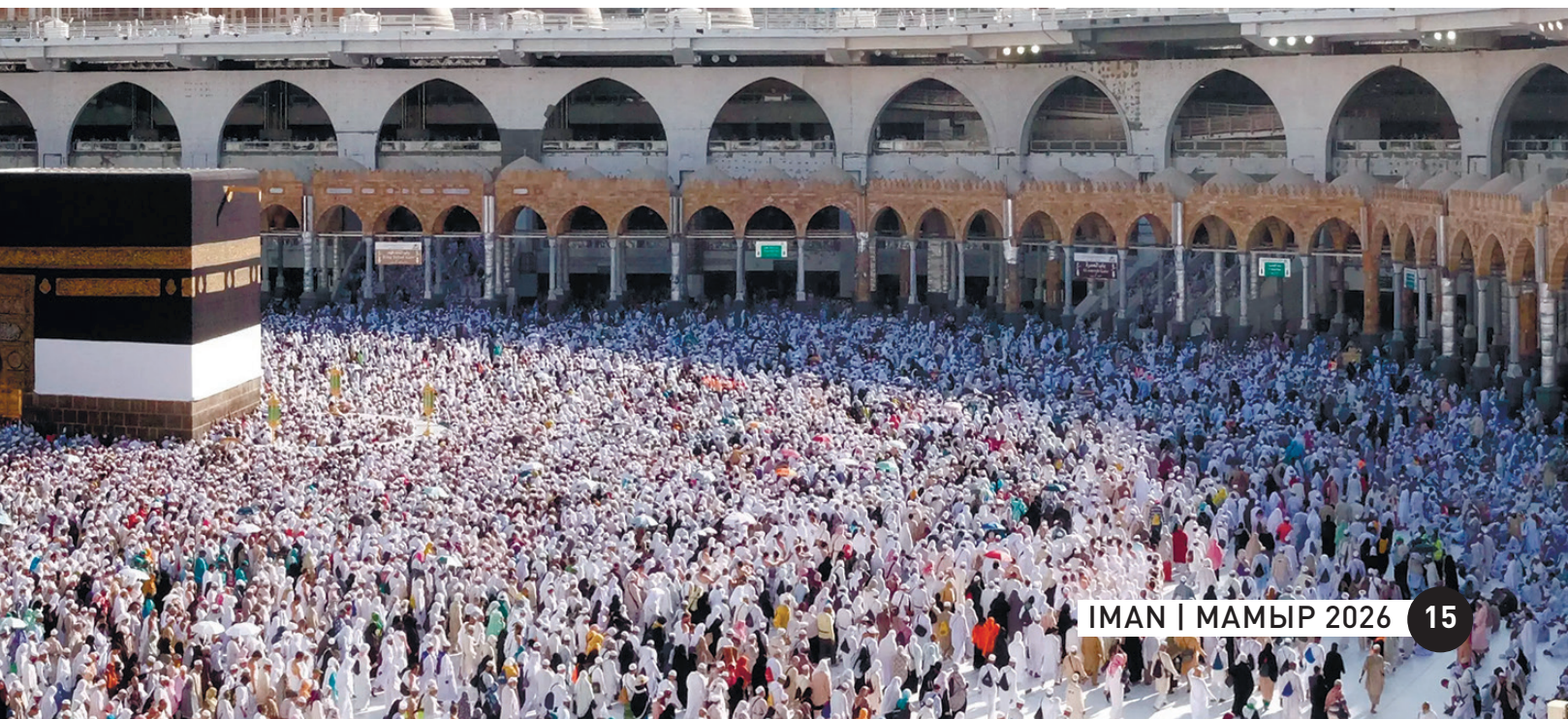
ҚҰРБАН ШАЛУ

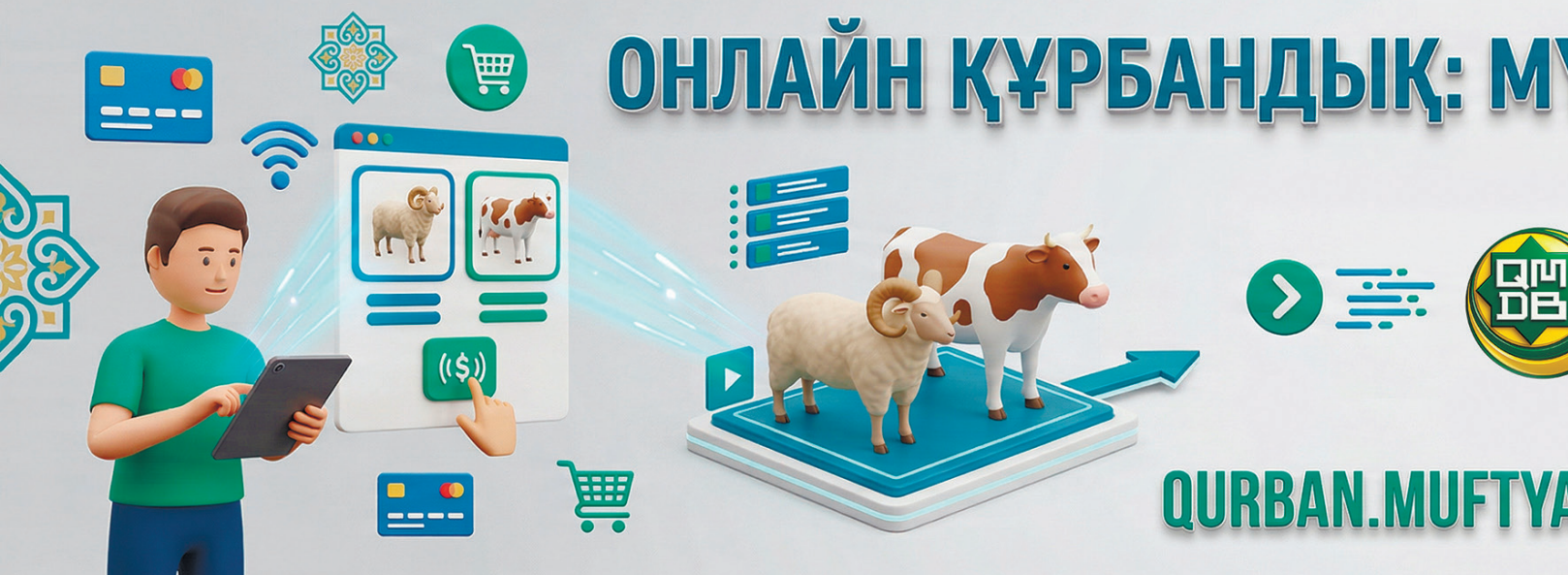
Ыбырай Алтынсарин бабамыз «Мұсылманшылықтың тұтқасы» еңбегінде: «Мұсылмандарға жыл сайын зұл-хижжа айының оныншы күнінде, яғни оразадан екі ай он күн өткен соң құрбан шалу уәжіп. Құрбан шалу Ибраһим пайғамбар уақытынан бері мирас болды», – деп жазған. Құрбан айтта құрбандық шалу – әрбір ақыл-есі сау, жолаушы болмаған, мал-дүниесі нисап мөлшеріне жететін мұсылман адам үшін уәжіп. Алла Тағала қасиетті Құранның «Хаж» сүресінің 34-аятында: **«Біз әрбір үммет үшін өздеріне берген малдардан, Алланың атын атап құрбан шалуды бекіттік»**, – деген.

Құрбандық шалу жай ғана мал сою емес. Ол – адамның ықыласы, иманының беріктігі, тақуалығы мен өзгеге деген мейірімінің айқын көрінетін сәті. Бұл құлшылықта пенденің нәпсісімен күресі, жомарттығы мен сараңдығы, кеңдігі мен тарлығы да сынға түседі. Сүннетке сәйкес құрбан етін үшке бөліп, бір бөлігін мұқтаж жандарға, екінші бөлігін туған-туыстарға немесе көршілерге, ал қалған бөлігін өз отбасына алып қалуға болады.

Түйіндей келгенде, зұл-хижжа айының алғашқы он күні – әрбір мұсылман үшін өте маңызды, қадірлі уақыт. Бұл күндерде жоғарыда айтылған ізгі амалдармен қоса өзге де сауапты амалдарды барынша көп жасауға тырысу ләзім. Алла Тағала әрбір амалымызды шынайы ниет және ықыласпен орындауды және оның қабыл болуын нәсіп етсін!

**Қазыбек АНУАРБЕКҰЛЫ,
ҚМДБ Уағыз-насихат бөлімінің маманы**

Құрбан айт – мұсылман үмбеті үшін ерекше маңызы бар ұлық мерекелердің бірі. Бұл күндері Алла разылығы үшін құрбан шалу – шамасы жеткен әрбір мұсылманға міндет амал. Құрбандық – тек діни рәсім ғана емес, ол – ізгілік, жомарттық және қоғамдағы өзара қамқорлықтың айқын көрінісі. Заманауи технологиялардың дамуы бұл құлшылықты орындаудың жаңа, ыңғайлы әрі тиімді жолдарын ұсынууда. Соның бірі – онлайн құрбан шалу қызметі.

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының төрағасы, Бас мүфти Наурызбай қажы Тағанұлының бастамасымен 2020 жылы елімізде алғаш рет онлайн құрбан шалуға тапсырыс қабылдау платформасы іске қосылды. Бұл бастама әлемді жайлаған пандемия кезеңінде ерекше өзектілікке ие болды.

Карантиндік шектеулерге байланысты халықтың мешіттер мен қасапханаларға бару мүмкіндігі шектелді. Осындай күрделі кезеңде мұсылман қауымның діни міндеттерін орындауына жағдай жасау уақыт талабы еді. Онлайн платформа дәл осы қажеттіліктен туындап, халыққа үйден шықпай-ақ құрбандық шалуға мүмкіндік берді.

Жобаның басты мақсаты – халықтың діни міндеттерін қауіпсіз жағдайда орындауына жағдай жасау, құрбандық рәсімін орталықтандырылған түрде, шарифат талаптарына сай ұйымдастыру және мұқтаж жандарға көмекті жүйелі түрде жеткізу.

Бастапқыда уақытша шешім ретінде іске қосылған бұл жоба бүгінгі күні халық тарапынан үлкен қолдауға ие болып, тұрақты жүйеге айналды. Онлайн құрбандық

қызметі енді тек пандемиямен байланысты емес, жалпы қоғамдағы цифрландыру үдерісінің бір бөлігіне айналды.

Қазіргі таңда qurban.muftyat.kz платформасы жаңа, заманауи интерфейспен жұмыс істейді. Барлық процесс толықтай автоматтандырылған. Бұл өз кезегінде қызмет сапасын арттырып, қолданушыларға ыңғайлы әрі түсінікті жүйе қалыптастырды.

Онлайн құрбан шалудың қадамдары өте қарапайым:

- 1 Қолданушы qurban.muftyat.kz платформасына кіреді;
- 2 Арнайы форманы толтырады;
- 3 Құрбандыққа шалынатын мал түрін таңдайды;
- 4 Жеке деректерін енгізеді;
- 5 Автоматтандырылған төлем жүйесі арқылы тапсырыс береді.

ҮМКІНДІК ПЕН ҚАЖЕТТІЛІК

AT.KZ ЖОБАСЫ

6 Қолданушының ұялы телефонына растау смс хабарламасы жолданады.

Осыдан кейін барлық жауапкершілік ҚМДБ-ға қарасты дін қызметкерлеріне жүктеледі. Арнайы мамандар қолданушының атынан құрбандық шалып, оның бейне есебін тапсырыс берушіге жолдайды. Бұл – ашықтық пен сенімділіктің нақты көрінісі.

Құрбандыққа шалынатын малды іріктеуден бастап, оны шариғат талаптарына толық сай сою, етін тиісті тәртіппен мүшелеу, үйіту, арнайы гигиеналық талаптарға сәйкес пакеттерге бөлу және соңында мұқтаж отбасыларға жүйелі түрде жеткізу жұмыстарының барлығы бір орталықтан ұйымдастырылып, кәсіби дін қызметкерлері мен жауапты мамандардың қатаң бақылауымен жүзеге асырылады.

Бір қарағанда, онлайн платформа тек сайт немесе қызмет сияқты көрінуі мүмкін. Алайда оның артында үлкен еңбек жатыр. Жобаның табысты жүзеге асуы үшін 1000-нан астам дін мамандары мен қызметкерлер жұмылдырылған.

Олардың қатарында сайттың тұрақты әрі үздіксіз жұмысын қамтамасыз ететін техникалық мамандар, халықпен тікелей байланыс орнататын колл-орталық қызметкерлері, қасапхана жұмысына жауапты тұлғалар, тәжірибелі қасапшылар, діни рәсімдердің шариғатқа сай орындалуын қадағалайтын имамдар, процесті үйлестіретін операторлар және қайырымдылық іске үлес қосатын ерікті азаматтар бар.

ОНЛАЙН ҚҰРБАНДЫҚТЫҢ ҚАДАМДАРЫ

Платформаға кіру

Форманы толтыру

Мал түрін таңдау

Жеке деректер

Төлем

СМС растау

КЕРІ БАЙЛАНЫС

Тапсырысты қабылдау

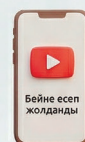
Мал таңдау

Құрбан шалу

Үш бөлікке бөлу

Бейне есеп

Жеткізу

QURBAN 2026

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы

Басты бет Сұрақ-жауап Байланыс Қаз

فَصْلٌ لِرَبِّكَ وَأَنْخَرُ

«Раббың үшін намаз оқы және құрбан шал».

(Кәусар сүресі, 2-аят).

Құрбан шалу

Тапсырыс беремін

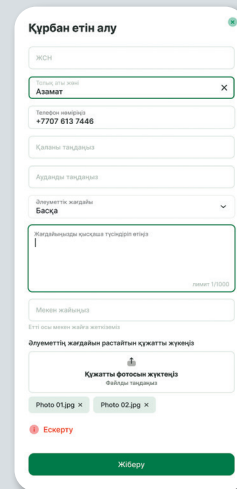
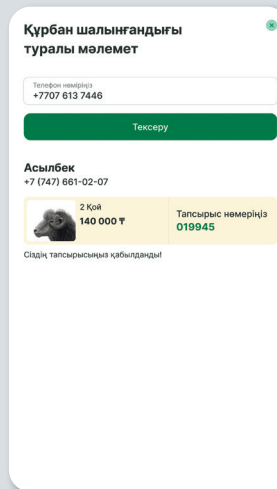
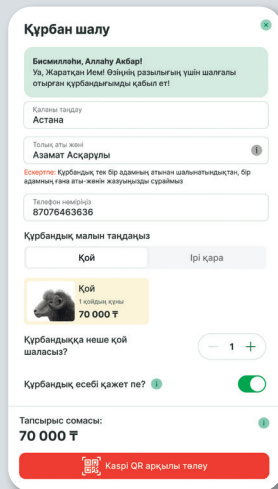
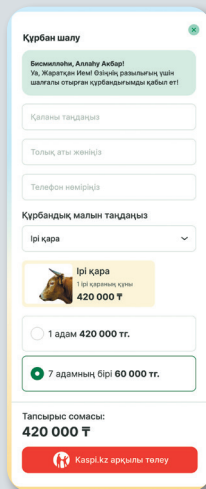
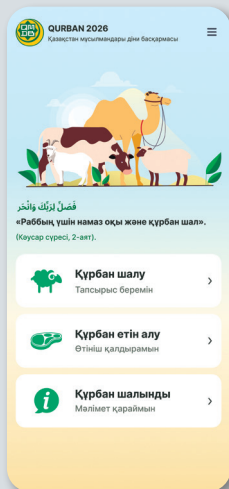
Құрбан етін алу

Өтініш қалдырамын

Құрбан шалынды

Мәлімет қараймын

Онлайн платформа үш негізгі бағытта қызмет көрсетеді:

- 1 Құрбан шалуға тапсырыс қабылдау:** Қолданушылар өз атынан немесе жақындарының атынан құрбандық шалуға тапсырыс бере алады.
- 2 Мұқтаж отбасыларды тіркеу:** Кез келген мұқтаж отбасы немесе олардың жақындары платформа арқылы тіркеліп, көмек алуға мүмкіндік алады.
- 3 Тапсырыстың күйін бақылау:** Қолданушылар өз тапсырысының орындалу барысын бақылап, нәтижесімен таныса алады.

Құрбандықтың негізгі мәні – Аллаға жақындау, сондай-ақ қоғамдағы әлсіз топтарға қолдау көрсету. Онлайн платформа осы міндетті жүйелі түрде жүзеге

асыруға мүмкіндік беріп отыр.

Бүгінгі цифрлық дәуірде көптеген қызметтер онлайн форматқа көшіп жатыр. Бұл – уақыттың талабы. Дін саласы да бұл үрдістен шет қалмауы тиіс. Онлайн құрбандық – дәстүрлі құндылық пен заманауи технологияның үйлесімі.

Онлайн құрбандық платформасы – ҚМДБ-ның халыққа жасаған маңызды қызметтерінің бірі. Ол қиын кезеңде басталып, бүгінгі күні қоғам қажеттілігіне жауап беретін тиімді жүйеге айналды.

Қорыта айтқанда, онлайн құрбандық – тек мүмкіндік ғана емес, бүгінгі қоғам үшін қажеттілік. Ол – имандылық пен инновацияның тоғысқан тұсы.

Тимур СЕРІКҚАНҰЛЫ,
ҚМДБ Цифрлық даму бөлімінің меңгерушісі

ҚҰРБАН АЙТТЫ ҚАЛАЙ ӨТКІЗЕМІЗ?

Құрбан айт – әрбір мұсылманның көкірегін қуаныш кернеп, көңілі шаттыққа толатын, бай мен кедей тең қуанатын айрықша мейрам. Бұл мерекенің негізгі рәсімі – құрбан шалу Адам ата (оған Алланың сәлемі болсын) заманынан, яғни, жер бетіндегі адамзат тіршілігінің алғашқы дәуірінен бастау алады. Құран Кәрімдегі «...Нығметіме шүкір етсеңдер, арттыра беремін», – деген Алла Тағаланың уәдесі де осы мерекеден айқын көрінеді.

Яғни, құрбан шалу тек Жаратқанның разылығын көздеп, соны ниет етіп қана орындалады. Ал байқасаңыз, қасиетті құрбан айтта ең көп сойылатын төрт түлік түрі – қой. Енді қой малы әлем бойынша миллиондап сойылса да, нәсілі азайған емес. Жаббар иемізге шүкір ретінде шалған құрбандығымыздың орны жақсылықпен, жетістікпен толғанын кейде сезбеуіміз де мүмкін. Ал қойлардың қанша сойылса, сонша көбейетіні әлі күнге таңғалдырады.

Мұсылмандардың әр мерекесі ғибадатпен байланысты болатыны секілді, Құрбан айт та намазбен басталады. Әр өңірде өзінің уақытына сай күн найза бойы көтерілген соң мешіттерде айт намазы оқылады да бәрі құрбан шалуға кіріседі. Елімізде ҚР Еңбек кодексінің 84-бабына сәйкес, Құрбан айттың бірінші күні демалыс күні болып бекітілген. Бұл мақаламызда ұлық мерекені қалай өткізуге болатыны жөнінде аз-кем ой бөлістік.

Мәдени іс-шараға қатысу

Қазақстан мешіттерінде айт мерекесін жүйелі түрде сән-салтанатпен өткізу игі дәстүрге айналды. Бұған үйренген жамағаттың да ықыласы мерекелік көңіл-күйдің арта түсуіне ерекше ықпал етері сөзсіз. Дін мен дәстүр ұштасқан ұлттық, мәдени-спорттық сайыстар мерекені сезінуге септігін тигізіп қана қоймай, мешіт жамағатының бірлігін бекемдей түседі. Бұл мерекеде ұйымдастырылатын іс-шаралар мен сайыстарда әділетсіздікке жол берілмейді, ешкім сөз таластырмайды, ар-намысқа томпақ келетін, денсаулыққа, өмірге қауіпті әрекеттер жасалмайды. Соңғы жылдары ерікті һәм жанашыр жамағат, жомарт жандардың ұйытқы болуымен айт мерекесі мешіттен тыс орындарда, тұрғын үйлердің алаңқайында да думандатып ұйымдастырып келеді. Әсіресе, ондай жиындарға ерлермен бірге олардың отбасылары, балалары да қатысып, қуанышқа бөленіп жатқанын байқаймыз.

Жақын туыстарға айттап бару

Қазақ халқының қонақжайлығы дүниежүзіне мәшһүр. Соғымның бір бөлігін қонағымның сыбағасы деп сақтайтын жұртымызда құрбан шалған кезде оның үштен бірін қонағына асып беретін әдет бар. Бұл – бір жағынан Пайғамбарымыздың да (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) асыл сүннеті. Қазіргі уақытта қала жағдайында мал сойып, қонақ шақыру оңай емес шығар. Дегенмен үйінен нан ауыз тисе де, айттап келген қонақты қарсы алған абзал. Мерекені басқа күндерден ерекше өткізіп, көп үйге айттап барған да дұрыс. Айт намазын оқуға барған адамның бір жолмен барып, басқа жолмен қайтуы дегендей Алла елшісі Мұхаммедтен (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) қалған сүннет амалдың негізгі мәнінің бірі де осы – айттау. Әйтпесе, барған жолмен қайтарда да жүрсе, еш сөкеттігі жоқ.

Сыйлық беру, қуанту

Кез келген мерекенің мәнін арттыратын игі амал – сыйлық беру мен құттықтап қуанту. Мұсылман баласы шамасы жеткенше құрбан айтта үйіндегілерден бастап, көрші-қолаң, дос-жаран, туыстарын мерекемен құттықтап, сыйлық беріп қуантқаны жөн саналады. Өйткені мұсылманның көңілін қалдыру қасиетті Қағбаны қиратудан да ауыр күнә саналса, оны қуантудың қаншалықты сауап екенін бағамдай беріңіз. Ардақты Пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Бір-біріңізге сыйлық беріңіздер! Өйткені сыйлық сүйіспеншілікті арттырады, жүректі кірбіңнен тазартады»**, – деген өсиетін орындаудың да ең тиімді уақыты – құрбан айт. Жүректерге жылу сыйлайтын мерекеде ренжіскен туыстар, бауырлар бір-біріне сыйлық жасап, жақсы сөздерін арнап жатса, ортадағы дұрдараздық жойылары анық.

Мұқтаж жандарға жәрдемдесу

Құрбан айтта Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының «Зекет және қайырымдылық» қоры, мешіт имамдары әлеуметтік жағынан әлсіз топтарға жамағаттың демеушілігімен қайырымдылық жасайтыны белгілі. Дегенмен, мүмкіндік болса, құрбан

айтта мұқтаж жандарға зиярат жасап арнайы бару кез келген адам үшін өте маңызды. Өйткені, ондай отбасыларға барған кезде олардың жағдайын көріп Аллаға мың шүкір етесіз. Оларды қуантып, батасын аласыз. Пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) сүннетін орындап мол сауапқа кенелесіз.

Өзіміз жайлы пәтер, жылы бөлмеде дастарқанымыз асқа толып отырғанмен, айлап ет жемеген, нанын әзер тауып отырған отбасылар өкінішке қарай, аз емес. **«Көршісі аш бола тұра өзі тоқ болған бізден (мұсылман) емес»**, – деп хадисте ескертілгендей, маңайымызға бір қарап, көмек қажет адамдардың шама келгенше мұқтаждығын өтеуге тиіспіз. Жылына бір көмектескеннен ол да байып кетпес, бірақ сіз

Өзіміз жайлы пәтер, жылы бөлмеде дастарқанымыз асқа толып отырғанмен, айлап ет жемеген, нанын әзер тауып отырған отбасылар өкінішке қарай, аз емес. «Көршісі аш бола тұра өзі тоқ болған бізден (мұсылман) емес», – деп хадисте ескертілгендей, маңайымызға бір қарап, көмек қажет адамдардың шама келгенше мұқтаждығын өтеуге тиіспіз.

де кедейленіп қалмайсыз. Сізді байытқан Алла Тағала екенін түсінсеңіз, ол нығметте міскіндердің де ақысы барын ұмытпаңыз. Жетім-жесірді жарылқау, оларды тамақтандыру, киімін бүтіндеу адамның жүрегіне шаттық пен тыныштық сыйлап, шүкірін арттырады.

Қазір қаржылай көмек көрсету тіпті қолжетімді екені бәріне мәлім. Цифрлық технологиялардың мүмкіндігі ешкімді үйінен шықпай-ақ садақа бергізетін, мұқтаж жанның садақа алатын деңгейге жеткізіп

қойды. Алайда, жоғарыда айтып өткендей мұқтаж жанмен жүзбе-жүз көрісіп, айтпен құттықтап сый жасаған онлайн «әмиянына» ақша жібере салғаннан мың есе артық. Мұндай игі іске отбасыңызды да куә қылсаңыз нұр үстіне нұр.

Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) бір өсиетінде: **«Уа адам-зат! Өзара сәлемді жайыңдар, аш-мұқтаждарды тамақтандырыңдар, туысқандармен болған байланысты үзбеңдер, адамдар түнде ұйықтап жатқанда тұрып намаз оқыңдар. Міне, сонда аман-есен жәннатқа кіресіңдер»**, – деген екен. Құрбан айтты қалай өткізуге қатысты ой-пікіріміз дәл осы хадистің өзінде тұрғанын байқаған боларсыз. Бастысы ниет түзу, ықылас күшті, амал-ғибадат қабыл болғай.

Ермұрат НАЗАРҰЛЫ

ҚАЖЫЛЫҚ ҺӘМ АЙТ МЕРЕКЕСІ

Қажылық – тек денемен жасалатын амалдар тізбегі емес, ол – жүректің тереңінен басталып, рухтың ең биік шыңына жетелейтін қасиетті сапар. Бұл жолға шыққан әрбір мұсылман дүниелік күйбеңді артқа тастап, Алланың қонағы болу бақытына ие болады. Қасиетті Мекке топырағына табан тіреген сәттен бастап, оның жүрегі мүлде басқа күйге енеді. Меккедегі айт – тек мерекелік қуаныштың емес, қажылықтың қасиетті сәттерімен өрілген ұлы көрініс.

Зұл-хижжа айының сегізінші күні, яғни, тәруия күні қажылар қонақ үйлерден шығып, ақ ихрамға оранып, Мина жазығына бет алады. Мыңдаған, миллиондаған адам бір бағытқа бет алып, бір тілекпен қозғалғанда, адамзаттың бірлігі мен теңдігі айқын сезіледі. Мина жазығы – қажылық сапарының ерекше бір белесі, жүректің терең сырын ашатын, сабыр мен мойынсұнудың шынайы көрініс табатын мекені. Бұл жерге қадам басқан сәттен бастап, адам өзін мүлде басқа әлемге енгендей сезінеді. Мина сырт көзге ақ шатырлардан құралған алып қала секілді. Бірақ оның шынайы мәні көзге көрінбейді, ол жүрекпен ғана сезіледі. Мұнда келген әрбір қажы дүниелік атақ-даңқтан, байлықтан арылып, барлығымен тең дәрежеде өмір сүреді. Ақ шатырлардың астында ұлт та, тіл де, мәртебе де жойылып, тек «құл» деген бір ғана мәртебе

қалады. Күннің аптап ыстығы, адамдардың көптігі, қарапайым тұрмыс – мұның бәрі қажының сабырын шыңдайды.

Зұл-хижжа айының тоғызыншы күні, ертесі таңның алғашқы шапағы көкжиектен сығалағанда, қажылар жәймендеп қозғалысқа енеді да, адам нөпірі Арафатқа жетіп, сол жерде жайғасады. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Қажылық – Арафат»**, – деп, бұл күнді қажылықтың ең маңызды парызы екендігін айтқан. Күн көкжиекке көтерілгеннен бастап, бұл мекен өзгеше бір күйге енеді. Ауа да, уақыт та, тіпті тыныс та өзгереді. Түс ауғанда қажылар бесін мен екінті намазын қосып оқып, жүректерін бір арнаға тоғыстырады да, ары қарай дұға жасауға кіріседі. Әрбір жүрек соғысы –

бір дұға, әрбір көз жасы – бір тәубе. Айша (оған Алла разы болсын) Алла елшісінің (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай дегенін баяндаған: **«Алла Өзінің көп құлдарын Тозақ отынан босатын Арафат күніндей басқа күн жоқ.** (Мүслим). Адам өткен өмірін көз алдынан өткізіп, жасаған қателіктеріне өкініп, Алладан кешірім сұрайды. Сол сәтте Рахма тауының баурайы үнсіз тілектер мен шынайы тәубеге толып, пенде мен Жаратушы арасында ең жақын мезетке айналады. Көз алдыңызға елестетіңіз, Арафат жазығында күн еңкейіп барады. Аспан қызғылт нұрға боялып, алтын түсті сәулелер жер бетіне баяу төгіледі. Бірақ бұл сұлулықтың астарында ерекше бір мұң, ерекше бір қимастық сезіледі. Себебі бұл – қоштасу сәті еді. Қажылар үнсіз ғана орнынан тұрып, соңғы рет жанарын сол қасиетті алаңға тастайды. Күні бойы төгілген жас, жасалған шынайы дұғалармен өткен бір күннің аяқталуы. Енді міне, күн батып барады ал жүрек әлі тойған жоқ, әлі де айтылмаған сөздер, төгілмеген жас, сұралмаған кешірім бардай. Күн ұясына қонып, Арафат жазығы бірте-бірте қараңғылық құшағына енген сәтте қажылар жүректерін сол жерде қалдырғандай күймен жолға жиналады. Бұл – ерекше көшу. Миллиондаған адам бір бағытқа, Мұздалифаға қарай ағылады. Күндіз көз жасын төгіп, жанын жеңілдет-

кен жүректер енді тыныштық іздегендей. Көліктердің қозғалысы, адамдардың баяу ағысы – бәрі бір ырғақпен жылжып, түнгі аспан астында ерекше көрініске куә болады.

Мұздалифаға жеткенде қажыларды мүлде басқа әлем қарсы алады. Мұнда шатырлар, сән-салтанат жоқ. Тек ашық аспан, кең дала, қарапайымдылық пен шынайылық бар. Қажылар жерге жайғасады, дәл сол сәтте дүниелік биіктіктердің бәрі жоғалып, пенделік болмыс айқын сезіледі. Жамағат ақшам мен құптан намаздарын бірге оқып, түнгі тыныштыққа бойұсынады. Жұлдыздар төбеден жымындап, аспан шексіз кеңдікке айналады. Сол кеңдіктің астында жатқан адам өзін кішкентай ғана жаратылыс ретінде сезінеді, бірақ дәл сол сәтте Аллаға ең жақын күйде болады. Мұздалифадағы ұйқы – ерекше ұйқы. Ол жәй ғана дененің демалысы емес, ол – жүректің тынығуы. Жердің үстінде, аспанның астында жатқан қажы өзінің әлсіздігін, Алланың ұлылығын терең сезінеді. Жұмсақ төсек те, жайлы бөлме де жоқ, бірақ жүректе бұрынсоңды болмаған тыныштық бар. Қажылар осы жерде ертеңгі үлкен амалдарға дайындалады. Тастарды жинап, ертең жамаратқа тас лақтыруға ниет етеді. Таңға жуық ұйқыдағы миллиондаған адам бір уақытта оянып, жаңа күнді қарсы алуға дайындалады. Бұл – Құрбан айт күнінің таңы.

Зұл-хижжа айының оныншы күні, Мұздалифаның тыныш түнінде дем алған қажылар бір бағытқа бет алады. Олардың қадамдары нық, жүректері тыныш. Олар үлкен жамаратқа қарай ағылып барады. Осы сәтте әл-Харам мешітінің маңы ерекше бір рухани күйге бөленеді. Меккенің тұрғылықты халқы қасиетті мешітке ағылып, айт намазына жиналады. Таңның самал желімен бірге қажылар қолдарына кішкентай ғана жеті тастарды дайындап, Мина алқабына бет алады. Бұл – бір сәт екі түрлі көрініс тоғысқан ерекше мезет. Бір тарапта – айттың шаттығына бөленген халық, екінші тарапта – қажылықтың ұлы рәсімдерін жалғастырып бара жатқан жандар. Тас ату рәсімінен кейін қажылар құрбан шалу амалын орындайды. Бұл – Ибраһим (оған Алланың сәлемі болсын) мен оның ұлы Исмаилдың (оған Алланың сәлемі болсын) ұлы сынағын еске түсіретін ғибадат. Құрбан – тек мал сою емес, ол – жүректегі ең қымбат нәрсені Алла үшін қиюға дайын болу. Қазіргі таңда қажылық сапары заманауи тәртіппен ұйымдастырылғанымен, оның рухани мәні сол қалпында сақталған. Құрбан шалу рәсімі де осы жүйеге сай жеңілдетілген. Қажылардың көпшілігі құрбандық малын өздері жеке іздеп, баптап, шалудан гөрі, өздері барған сенімді қажылық компанияларына уәкілдік береді.

Құрбан шалу амалынан кейін қажылық сапарының тағы бір ерекше сәті туады. Бұл – сырттай қарағанда қарапайым көрінетін, бірақ мағынасы терең амал – шаш алу. Қажы қасиетті әл-Харам мешітінен қайтып келе жатып немесе сол маңда арнайы орындарда шашын алдырады. Ер адам шашын толық қырып тастайды немесе қысқартады, ал әйел адам шашының ұшынан саусақтың ұшындай көлемде ғана қысқартады.

Шаш алғаннан кейін қажылық сапарының ең маңызды кезеңдерінің бірі басталады. Бұл – парыз болған зиярат тауабы, яғни ифада тауабы. Тауап дегеніміз – Қағбаны қара тас бұрышынан бастап, сағат тіліне қарама-қарсы бағытта жеті рет айналу. Тауап қара тастан басталады. Әр тауаптан соң екі рәқағат намаз оқу Ханафи мәзһабында – уәжіп. Парыз тауабы Құрбан айт күнінің таңы атқаннан басталып, айт күндері орындау – міндетті. Парыз тауапты орындаған соң Сафа мен Мәруа арасында сағи жасайды. Қажылық және ұмра кезінде Сафа мен Мәруа төбесінің арасында жүру «сағи» деп аталады. Ифада тауабы мен сағидан кейін Ихрамнан шыққан сәт – қажылық сапарындағы

ерекше бір белес. Қажы енді сырттай ғана емес, іштей де жеңілдегенін сезеді. Ол қасиетті Меккедегі қонақ үйіне қарай бет алады. Бұл жолы оның қадамы баяу, жүрегі тыныш, өйткені ол үлкен бір рухани жүктен арылып, жаңа күйге енген.

Қонақ үйге кіргенде, көптен күткен тыныштық пен жайлылық қарсы алады. Қажы жуынып-шайынып, денесін ғана емес, жанын да сергіткендей болады. Судың әр тамшысы оған Арафаттағы көз жасын, Мұздалифадағы түнді, Минадағы амалдарды еске салғандай. Ол енді ихрамды шешіп, өзіне ыңғайлы, таза киімдерін киеді. Сөйтіп ары қарай Мина жазығына қайта оралады.

Зұл-хижжа айының он бірінші, он екінші және он үшінші күндері, қажылар бесін намазаның уақы-

ты кіргеннен күн батқанға дейінгі аралықта үш діңгектің әрқайсысына жетіден тас лақтырады. Бірінші және екінші діңгекке тас лақтырып болғаннан кейін адамдарға кедергі келтірмей ашық жерге шығып, жүзін Құбылаға қаратып, дұға жасайды. Ал үшінші діңгек Ақаба жамараты болғандықтан одан кейін дұға жасалмайды. Минада екі күн түнеуге ниет еткен қажы зұл-хижжаның он екінші күні түс ауғаннан кейін үш діңгекке тас лақтырып, үшінші күннің таңы

атқанға дейін Минада шығып кетуіне рұқсат беріледі. Егер осы аралықта шығып үлгере алмаса, онда он үші күнге қалып, үшінші күні тас лақтыруды толық атқаруы қажет болады.

Минада атқарылатын амалдарды аяқтап болғаннан кейін қажы Меккеге қайтып келіп тынығады. Сосын қажылық амалдарын қоштасу тауабымен аяқтайды.

Қажылық пен құрбан айт – адамның жан дүниесін жаңғыртып, жүрегіне нұр құятын теңдессіз рухани сапар. Арафаттағы көз жасымен суарылған дұғалар, Минадағы ықыласпен атқарылған құлшылықтар, құрбандықтағы шынайылық – барлығы да пендені Жаратушысына жақындата түседі. Бұл күндер – тек рәсімдер тізбегі емес, жүректің тазаруы, нәпсінің тыйылуы, иманның кемелденуі. Осындай ұлық күндер мен қасиетті сәттер әрбір мұсылманға терең ой салып, өмірдің мәнін қайта таразылауға шақырады.

Әділхан ОРАЗ,
Республикалық бас
мешіттің наиб имамы

ҚҰРБАН АЙТ
Бұтты болсын!
WWW.QURBAN2021.KZ
 онлайн құрбандық шалу
 және өтініш беру

МҰҚТАЖҒА ҚАМҚОРЛЫҚ – АСЫЛ ҚАСИЕТ

Қоғамның шынайы бейнесі оның әлсіздерге деген қарым-қатынасынан көрінеді. Мұқтажға қамқорлық жасау – адамзат баласына ортақ ең асыл қасиеттердің бірі. Бұл қасиет қай ұлтта, қай заманда болмасын жоғары бағаланған. Өйткені адамды адам ететін – оның байлығы емес, жүрегіндегі мейірімі.

Бүгінгі таңда технология дамып, өмір қарқыны жылдамдаған сайын адамдар арасындағы қарым-қатынас кейде салқындап бара жатқандай көрінеді. Осындай кезеңде қамқорлық мәдениетінің маңызы бұрынғыдан да арта түсуде. Себебі қоғамды біріктіретін күш – материалдық емес, рухани құндылықтар. Адам баласы дүниеге келген сәттен бастап мейірімге мұқтаж. Анасының әлдиі, жақындарының жылуы – адамның өмірге деген сенімін қалыптастырады. Сол мейірімді өзгеге көрсете білу – үлкен жүректіліктің белгісі.

Қамқорлық тек материалдық көмек емес. Ол – адамның жанын түсіну, қиын сәтте жанынан табылу, үміт сыйлау. Кейде бір ауыз жылы сөздің өзі адамға күш береді. Сондықтан қамқорлық мәдениеті, тек әрекет емес, ол – ішкі рухани күй.

Қазіргі қоғамда мұқтаж адамдар аз емес. Олар – жалғызбасты қарттар, жетім балалар, мүгедектері бар жандар, әлеуметтік жағдайы төмен отбасылар. Осындай жандарға көмектесу жәй ғана міндет емес, адамдық борыш.

Қамқорлықтың ең көркем үлгісін адамзат тарихындағы ұлы тұлғалардың өмірінен көруге болады.

Соның ішінде Мұхаммед пайғамбар (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) өмірі – нағыз мейірімділік пен жанашырлықтың мектебі. Ол кісі жетімдерді ерекше жақсы көріп, оларды қорғауды әрдайым насихаттаған. Бір өсиетінде: **«Жетімді қамқорлығына алған адам екеуіміз жәннатта мына екі саусақтай жақын боламыз»,** – деп айтқан. Алла елшісі екі саусағын қатар көрсетіп, олардың арасындағы өте жақын арақашықтықты бейнелеген. Яғни, жетімге қамқор болған адамға ерекше құрмет пен жоғары дәреженің уәде етілгенін аңғартады.

Пайғамбарымыз тек сөзбен емес, ісімен де үлгі болды. Мұқтаж адам келіп көмек сұраса, оның қолын бос қайтармайтын еді. Барымен бөлісіп, Өзі қарапайым өмір сүрсе де, барымен бөлісетін. Тіпті өзіне қиянат жасағандарға да кешіріммен қарап, мейірім танытқан. Бұл – біз үшін үлкен сабақ. Қамқорлық тек жақындарға ғана емес, барлық адамға бағытталуы керек.

Қазақ халқы да қамқорлықты өмірінің ажырамас бөлігіне айналдырған. «Жетім көрсең, жебей жүр» деген сөз халықтың өмірлік ұстанымы болған. Еліміздің тарихындағы ауыр кезеңдердің бірі – XX ғасырдың 30-жылдарындағы ашаршылық. Бұл нәубет кезінде

халық қатты күйзеліске ұшырап, мыңдаған отбасы аштық пен жоқшылықтың зардабын тартты. Алайда қазақ халқы бұл ауыр сынақта да бірлігін жоғалтпай, бір-біріне сүйеніп, қол ұшын созды. Қолында барын бөлісіп, аш қалғандарды паналатып, әлсіздерге жәрдемдесті. Ағайын-туыс, көрші-қолаң бір-бірін тастамай, қиындықты бірге еңсерді. Осындай ынтымақ пен жанашырлықтың арқасында талай жан аман қалды. Кейінгі кезеңде де бұл дәстүр жалғасын тапты. Соғыс жылдарында майданға кеткен азаматтардың артында қалған отбасыларына бүкіл ауыл болып көмектесу – нағыз адамгершіліктің көрінісі болды. Балалар жетім қалса, оларды бөтенсімей, өз баласындай тәрбиелеген.

Сонымен қатар XX ғасырдың ауыр кезеңдерінде Қазақстанға күштеп қоныс аударылған халықтарға қазақ жұрты ерекше жанашырлық танытты. 1944 жылы шешендер мен ингуштар жер аударылып, қазақ даласына жеткізілді. Олар жол азабын тартып, аш-жалаңаш, күйзелген күйде келген еді. Сол кезде жергілікті қазақтар үйлеріне кіргізіп, бір үзім нанын бөліп берді, Көптеген отбасылар оларды туысындай қабылдап, бірге өмір сүрді. Қиын-қыстау заманда көрсетілген бұл қамқорлық – қазақ халқының кеңпейілі мен адамгершілігінің айқын дәлелі. Бұл мысалдар қиындықты жеңудің ең үлкен күші – бірлік пен қамқорлықта екенін көрсетеді.

Бүгінгі таңда қамқорлық мәдениеті жаңа бір белеске көтеріліп, заманауи сипатқа ие болуда. Соның жарқын көрінісі – волонтерлік қозғалыс. Бұл үрдіс тек ел ішінде ғана емес, халықаралық деңгейде де кеңінен қолдау тауып келеді. Біріккен Ұлттар Ұйымы волонтерлікті тұрақты даму мен әлеуметтік бірліктің маңызды тетігі ретінде белгілеп, биылғы 2026 жылды – волонтерлар жылы деп атап, жаһандық деңгейде насихаттауда.

Ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев та волонтерліктің мәні мен маңызын айқындай отырып: «Волонтерлік – бұл азаматтық жауапкершіліктің жарқын көрінісі. Ол қоғамдағы өзара сенімді нығайтып, адамдарды ізгілікке бастайды» деп атап өткен. Мемлекет басшысы еріктілердің еңбегі елдегі бірлік пен татулықты нығайтатын маңызды күш екенін бірнеше мәрте қайталады.

Шын мәнінде, волонтерлік – жай ғана көмек көрсету емес, ол – өмірлік ұстаным, жүректің таңдауы. Волонтерлар қарттар үйлеріне барып, жалғызбасты жандарға жылу сыйлайды, балалар үйлеріне қамқорлық көрсетеді, табиғатты қорғау ісіне белсене қатысады. Осылайша, олар қоғамның жанашыр әрі белсенді бөлігін қалыптастырып келеді.

Ардақты Пайғамбарымыз Мұхаммед (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Адамдардың ең жақсысы – өзгелерге пайдасы тигені»**, – деп айтқан. Бұл хадис волонтерлік қызметтің мәнін айқын көрсетіп, қоғамға пайда келтіру ең ізгі амалдардың бірі екенін білдіреді.

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының төрағасы, Бас мүфти Наурызбай қажы Тағанұлы да волонтерлікті Ислам құндылықтарымен сабақтастырып: «Қайырымдылық пен жанашырлық – мұсылманның басты қасиеттерінің бірі. Волонтерлік қызмет – осы құндылықтардың бүгінгі қоғамдағы көрінісі», – деп атап өткен. Осы бағытта ҚМДБ жанындағы «Зекет және қайырымдылық» қоры «Қайырымдылық жаршылары» еріктілер қозғалысын құрды. Бүгінде олардың қатарында 6000-ға жуық ерікті бар. Еліміздің түкпір-түкпірінде өңірлік және республикалық форумдары өткізіліп, игі бастамалар жүйелі түрде жүргізіліп келеді.

Ең бастысы, бұл жоба жастардың жүрегінде мейірім мен жауапкершілікті қалыптастырады. Волонтерлік арқылы адамдар бір-біріне жақындай түсіп, қоғамда өзара сенім мен жанашырлық арта түседі.

Қамқорлық мәдениетін дамыту үшін үлкен мүмкіндік қажет емес. Ең бастысы – ниет. Әр адам өзінен бастаса, қоғам да өзгереді. Күнделікті өмірде жасалатын қарапайым жақсылықтардың өзі үлкен мәнге ие. Мысалы, қарт адамға көмектесу, ауыр сөмке көтеріп келе жатқан адамға жәрдем беру, мұқтаж жанға қол ұшын созу – бұлардың барлығы қамқорлықтың көрінісі. Қамқорлық – бұл әдетке айналуы тиіс қасиет. Егер әр адам бір жақсылық жасаса, қоғамда мыңдаған жақсылық пайда болады.

Қорыта айтқанда, мұқтажға қамқорлық – адамзаттың мәңгілік құндылығы. Ол уақытпен де, заманмен де өзгермейді. Қай кезеңде болмасын, мейірімділік пен жанашырлық қоғамның тірегі болып қала береді. Пайғамбарымыздың өнегелі өмірі, халқымыздың тарихи тәжірибесі және қазіргі волонтерлік қызмет – барлығы да қамқорлықтың маңызын дәлелдейді.

Адамды адам ететін – оның жүрегі. Ал жүректе мейірім болса, қоғамда жақсылық көбейеді. Сондықтан әрқайсымыз бейжай қалмай, мұқтаж жандарға көмектесуге ұмтылайық. Себебі қамқорлық – адамдықтың ең биік шыңы.

Мақсатбек ҚАЙЫРҒАЛИЕВ,
ҚМДБ «Зекет және қайырымдылық»
қорының директоры

МҰСЫЛМАН ЕЛДЕРІ АЙТТЫ ҚАЛАЙ ТОЙЛАЙДЫ?

Құрбан айт мерекесі тарихының тамыры сонау Ибраһим (оған Алланың сәлемі болсын) пайғамбар заманынан бастау алады. Құрбан шалу – пайғамбарлар атасы Ибраһимның (оған Алланың сәлемі болсын) сүннеті. Алайда, құрбандық шалу кейінгі мұсылман үмбетіне мұра болып қалды. Бүгінде ұлық мерекені әлем бойынша әр елде өзіне тән атап өту дәстүрі қалыптасқанмен мазмұны мен негізі бір. Солардың ішінен бірнешеуін тілге тие етпекшіміз.

Индонезия

Индонезия халқының саны бойынша әлемдегі ең ірі мұсылман мемлекеті. 280 миллионға жуық тұрғыны

бар елдің шамамен 90 пайыздан астамы Ислам дінін ұстанады. Бұл 240 миллионнан астам адамды құрайды. Сондықтан Құрбан айтқа айрықша мән беріліп, ауқымды түрде атап өтіледі және демалыс төрт күнге созылады. Ел тұрғындарының саны көп болғандықтан айт намазы ашық алаңдарда, стадиондарда оқылады.

Мейрам күндері индонезиялықтар туған жерлерін зиярат етуге асығады. Ауыл-аймақтағы жасы егде кісілерге арнайы барып сәлем береді. Бұл – ұрпақтар сабақтастығын жалғастырып, туған-туыстық және отбасылық байланыстырды нығайтуға септігін тигізеді. Бұл дәстүр «Mudik» деп аталады. Сондай-ақ құрбандық еттері алдын-ала жасалған тізім бойынша жағдайы төмен отбасыларға таратылады. Соңғы жылдары етті пластик қалташаларға салмай, банан жапырақтарына орау дәстүрі қайта жаңғырып келеді. Мұның қоршаған ортаға тигізер пайдасы да көп.

Түркия

Түркия әдеттегіше мейрамға ерекше ықыласпен дайындалады. «Kurban Bayramı» діни емес, қоғамдық-мәдени мереке ретінде де маңызды. Мемлекет ұзақ демалыс жариялап, адамдар ағайындарын аралап, басқа да қалаларға саяхаттайды. Теңіз жағалауындағы Анталия, Бодрум сынды курорттық шаһарларға барғанды да ұнатады. Осылайша елдің іші туризмінің өсуіне де серпін береді.

Мейрамның алғашқы күні мектептер мен мемлекеттік мекемелер мен қатар мұражайлар да жабылады. Тіпті кейбір мейрамханалар мен кафелер өз жұмысын тоқтатады.

Айт намазы оқылып болған соң құрбандық шалына бастайды. Мұнда негізінен бір апта бұрын құрбандыққа арналған ірі қара малдар сатыла бастайды. Ауылды жерлерде ер адамдар өздері құрбандық шалса, қалаларда бұл шаруаны қайырымдылық ұйымдары атқарады. Мысалы, «Türk Kızılay» сияқты ұйымдар құрбандықты шалып, етін Африка мен Азияның кедей елдеріне таратады. Құрбан шалу тек арнайы

бекітілген орындарда жүргізіледі және санитарлық талаптар қатаң сақталады.

Анадолы елінде отбасылық құндылықтар мейлінше сақталған деуге болады. Айт намазы оқылып болған соң әулеттің үлкендеріне барып, қол сүю (el örmе) дәстүрі орындалады. Балаларға базарлық үлестіріліп, қонақтарға баклава, локум сынды тәттілер әзірленеді. Көрші-қолаңның үйіне кіріп, қонақ та күтеді.

Марокко

Марокко Корольдігі Мағребтағы ең ежелгі мемлекеттердің бірі. Мұнда, құрбан шалу мейрамы күн шыққан кезден бастап тойлана бастайды. Барлық мұсылмандар ең әдемі киімдерін киіп, мешітке таң намазына барады. Ерлер желлаба (ұзын шапан), әйелдер әдемі ұлттық көйлектерін киеді. Балаларға жаңа киім алып береді. Астана тұрғындары Хасан

мешітіне немесе Ұлы мешітке барады. Намаз соңында мароккалықтар көшеде топ болып жиналып, құдіреті шексіз Жаратушыны мадақтайды. Намаздан кейін қайтыс болған адамдарды еске алу үшін зиратқа барады, содан кейін құрбандық шалуды бастайды. Құрбандық етінен мешуи (қақталған қой еті), тажин (tagine), кускус (couscous) сияқты түрлі ұлттық тағамдар дайындалады. Еттің бір бөлігі мұқтаж адамдарға таратылады.

Біріккен араб әмірлігі

Құрбан айт Біріккен Араб Әмірлігінде ең маңызды діни мерекелердің бірі. Мемлекеттік секторды дамыту

министрлігінің шешімі бойынша, мейрам күндері елдің барлық мемлекеттік және муниципалды мекемелері жабылады. Мұнда екі апта бойы Ид Әл-Адханың құндылықтарын және әдет-ғұрыптарын түсіндіретін, сондай-ақ бірлік идеясын дәріптейтін көптеген іс-шаралар өткізіледі. Мереке күні мұсылмандар ерте тұрып, мешіттерге барып айт намазын оқиды. Дубай мен Абу-Даби сияқты ірі қалаларда намазға жамағат көп жиналады. Әмірліктерде мемлекет пен қайырымдылық ұйымдар (мысалы, Dubai Charity Association) мұқтаж адамдарға ет, азық-түлік таратады.

Бұл күндер ресми демалыс болып есептеледі. Сауда орталықтарында жеңілдіктер жасалып, фестивальдер өткізіледі. Балаларға ойындар мен отшашулар ұйымдастырылады. Мысалы, Dubai Mall сияқты орындарда ерекше мерекелік атмосфера болады.

Кеулімжай ҚҰТТЫ

ҚАСАПШЫ ҚЫЗМЕТІ: КӘСІП ЖӘНЕ АМАНАТ

Құрбан айт қарсаңында мал базарларда сауда қызса, пышағын қайрап қасапшылар да айт намазының оқылғанын күтіп отырады. Бұрын қазақ халқында мал сою әрбір ер адамның қолынан келе беретін. Жұртымыздың басынан небір қилы кезеңдер өтіп, мал соятын, ет мүшелейтін адамдардың қарасы күрт азайып кетті. Мұсылман ортада қасапшы қызметі әрдайым өзекті. Өйткені құрбан шалуда да, былай уақытта да мал союға қатысты шариғат талабы ешқашан өзгермейді.

Жыл сайын құрбан айт күндері Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының ұйытқы болуымен еліміздің әр түкпіріндегі қасапханаларда құрбан шалынып, еті мұқтаж отбасыларға үлестіріледі. Діни басқарма өкілдері, мешіт имамдары малдың шариғат талабына сай сойылуынан бөлек қасапхананың санитарлық жағдайын да қадағалап отырады. Бұл игі іске дейін жүзеге асатын тағы бір маңызды процесс бар. Ол – қасапшыларды дайындау.

Пышақ ұстауға ебі бар адамға қойдың кеңірдегін тіліп жіберу түк емес шығар, бірақ мал союдың шариғатта өзіндік тәртібі бар және мұның асқазанға түсетін еттің құрамына оң әсері болатыны ғылыми дәлелденген. ҚМДБ «Халал Даму» стандарттау және сертификаттау мекемесі жыл сайын қасапшыларға арнайы семинар өткізуді игі дәстүрге айналдырды. Орталықтың бас маманы Нұрбек Қабыкеннің айтуын-

ша, қасапхана жұмысын тексеру және куәлігін жаңарту барысында ұйымдастырылатын семинар әсіресе, құрбан айт жақындағанда өтеді екен.

«Қасапшыларға арналған семинар онлайн және офлайн форматта өтіп, оған қасапшылардан бөлек ветеринар мамандар мен технологтар қатысады. Оқу барысында мал союдың шариғаттағы тәртібі мен санитарлық талаптар түсіндіріледі. Сонымен бірге етті өңдеу, сақтау және тасымалдау ережелері де қарастырылады. Қазіргі уақытта Қазақстанда «Халал Даму» куәлігін алған 39 қасапхана мен 380 қасапшы жұмыс істейді. Онда арнайы дайындықтан өткен қасапшылар еңбек етеді. Бұл халыққа ұсынылатын өнімдердің адалдығы мен сапасын қамтамасыз етуге бағытталған. Сайып келгенде қасапшыларды оқыту және халал талаптарын сақтау – маңызды әрі қажетті бағыттардың бірі», – дейді Нұрбек Қабыкен.

Ал қасапшыларға арналған семинарда шариғи талаптарды түсіндіріп жүрген ҚМДБ Шариғат және пәтуа бөлімінің маманы Медет Құрмашұлы қасапшы бауыздау орнының таза болуына мән беріп, малды ол жерге ұрмай-соқпай апаруы керек дейді және негізгі ереже, тәртібін былай түсіндірді:

«Алла Тағала адам баласына ризық етіп жаратқан жануарлардың еті адал болу үшін шариғатта көрсетілген шарттарға сай сойылуы керек. Сол шарттардың бірі әдейі орындалмаған жағдайда сойылған малдың еті адал болмайды. Алдымен мал соятын адам ақыл-есі дұрыс, балиғат жасына толған мұсылман болуы керек. Мал союшы есін білмейтін бала, есі дұрыс емес жыңды болса және пұтқа табынушы болса, сойған малын жеуге болмайды. Одан кейін бауыздарда Алланың есімін атау шарт. Соятын малды құбылаға қаратып сою – мұстаһаб. Құбылаға қаратып, «Бисмилләһи Аллаһу Акбар» деп бауыздайды. Дегенмен белгілі бір себеппен тек «бисмилләһ» сөзін немесе «Аллаһу Акбарды» ғана айтса мал адал болады. Малды «бисмилләһ» сөзін айтқаннан кейін бірден союы керек. «Бисмилләһ» сөзін айтуды ұмытып кетсе зияны жоқ. Алайда әдейілеп айтпайтын болса, мал еті арам болады. Сондай-ақ «Бисмилләһ» сөзін басқа адам емес, малды сойып жатқан адам өзі айтуы шарт. Егер қасапшы бірнеше малды бірінен соң бірін соятын болса, «бисмилләһи» әрқайсысына бөлек-бөлек айтуы керек. Бауыздағанда өңеш пен кеңірдекте кесумен қатар, негізгі екі күре тамырды да кескен дұрыс. Егер жануарлардың жаны осы айтылған әдістермен шықпаса, малды немесе құсты тұншықтырып және тоқпен ұрып өлтіріп, кейін бауыздаса, бұл шариғатқа қайшы әрі ол етті жеу арам болып саналады. Өйткені сойылатын мал тірі болуы шарт».

Мал сою барысындағы кейбір әдеп және тыйымдар:

- 1) Малды соятын пышақ өткір болуы. Өйткені өтпейтін пышақпен малды бауыздау оны қинайды.
- 2) Малды екінші бір малдың көзінше соймау;
- 3) Малды қинамай, азаптамай бауыздау. Сол үшін союды білетін, оны тез атқаратын қасапшы болуы тиіс. «Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Алла Тағала барлық нәрсені жақсылап істеуді бұйырды. Сондықтан, малды сойсаңдар, дұрыстап сойыңдар. Алдын ала пышақты қайраңдар,**

жануарды қинамаңдар», – деп айтқан.

4) Малдың көзінше пышақ қайрамау. Сойып жатқан адам малды бауыздамай тұрып алдын ала пышақты өткірлеп қою – мұстаһаб.

5) Жаны толық шықпайынша басын денесінен бөлмеуі;

6) Малды бауыздаған соң, малдың терісін сыпырудан бұрын пышақты атылып шыққан қаннан тазалау мақсатында жуу немесе жақсылап сүрту. Өйткені бауыздаған уақыттағы атылып шыққан қан – нәжіс.

7) Малдың жаны бойынан толық шығып болғанға дейін оның терісін сыпырмау керек.

Қостанай облысы Қарасу ауданының Қарасу ауылында орналасқан ет комбинаты 2010 жылдан бері жұмыс істеп келеді. Осы уақыт ішінде ет комбинаты мал қабылдаудан бастап дайын өнімге дейінгі толық өндірістік циклді қалыптастырды. Мұнда қазіргі таңда тәулігіне 100 басқа дейін мал союға мүмкіндік бар. «Бұл бізге қалыпты кезеңде де, жүктеме артқан уақытта да тұрақты жұмыс істеуге мүмкіндік береді», – дейді «Қарасу ет» ЖШС директоры Жеңіс Берікұлы.

«Құрбан айт кезеңінде бізде жүктеме жыл сайын артып келеді. Нақты санын есептемедік, бірақ келушілер саны жылдан жылға көбеюде. Біз бұған алдын ала дайындалып, қызметкерлер санын арттырып, процестерді күшейтеміз. Бақылау мәселесіне келсек, бізде барлық процесс қатаң түрде ұйымдастырылған. Санитарлық талаптар толық сақталады, сондай-ақ мал сою кезінде шариғат талаптары толығымен орындалады. Комбинатта өзіміздің жеке ветеринарлық қызметіміз бар, тәжірибелі ветеринар мамандар малдың жағдайын және барлық процесті бақылауда ұстайды. Барлық жұмыс кезеңдері нақты және жүйелі түрде ұйымдастырылған».

Қорыта келгенде, мал союдың да өзіндік тәртібі бар. Заман ағымына сай технологиялар дамығанымен, малдың мұсылман адамның қолымен және «Бисмилләһ» деп сойылуы, одан бөлек те талаптардың сақталуы – тұтынушылар үшін азық-түлік қауіпсіздігінің алғышарты. Сондықтан қасапшылық кәсіп болғанымен, аманаты ауыр, жауапкершілігі үлкен қызмет екенін естен шығармаған жөн.

Ермұрат ШОПАН

ӘЙЕЛ АДАМ ҚҰРБАНДЫҚ ШАЛА МА?

Құрбандық шалу – исламдағы маңызды ғибадаттардың бірі. Ханафи мәзһабы бойынша жағдайы жеткен мұсылманға құрбан айт күндері құрбандық шалу – уәжіп. Бұл үкім белгілі бір шарттарға сай келетін әрбір мұсылманға қатысты.

Ханафи мәзһабы бойынша құрбандық шалу төмендегі шарттарға сай келетін мұсылманға уәжіп болады:

- ✿ дәулетті (қажетінен тыс зекеттің нисап мөлшеріне жеткен);
- ✿ азат болуы;
- ✿ балиғат жасына жеткен болуы;
- ✿ ақыл-есі дұрыс болуы;
- ✿ құрбан айт уақытында жолаушы болмауы.

Алла Тағала Құран Кәрімде: «**Раббыңа намаз оқып, құрбан шал!**» – деп бұйырды. Бұл жердегі бұйрық рай уәжіпті білдіреді. Пайғамбарымызға (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) міндеттелген нәрсе, үмбетіне де – уәжіп. Өйткені ол (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) үмбетіне үлгі ретінде жіберілген. Сондықтан Ханафи фикһ ғалымдары бұл бұйрықтың мұсылман үмбетіне де қатысты екенін айтып, құрбан шалуды уәжіп (міндетті құлшылық) ретінде қарастырған.

Әбу Һұрайран (Алла одан разы болсын) жеткен хадисте Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): «**Жағдайы бола тұра құрбандық мал шалмаған кісі біздің мешітімізге жақындамасын**», –

деп қатаң ескерткен.

Ислам шариғатында жалпы үкімдер ерлер мен әйелдерге бірдей қатысты болады. Тек арнайы дәлел болған жағдайда ғана белгілі бір үкім бір жынысқа ғана қатысты болуы мүмкін.

Сондықтан әйел адамның мал-дүниесі нисап мөлшеріне жетсе, ол да ер адам сияқты құрбан шалуға міндетті болады. Өйткені ислам шариғаты дүние-мүлікке қатысты мәселеде отбасындағы әрбір жанды жеке-жеке қарастырады. Егер отбасындағы ер кісінің немесе әйелінің өз дүниелері қажетінен артып нисап мөлшеріне жетсе, олардың әрбірі құрбандықты жеке-жеке шалуы тиіс.

Ханафи мәзһабының белгілі ғалымы әл-Кәсәни құрбан шалудың уәжіп болу шарттарын айтқаннан кейін былай дейді: «Біз айтқан шарттардың барлығы ер мен әйелге бірдей қатысты. Себебі дәлелдер олардың арасын бөлмейді».

Қорыта айтқанда, құрбан шалу мәселесінде ер мен әйел адам арасында айырмашылық жоқ. Егер әйел адамның жағдайы жетіп, мүлкі нисап мөлшеріне жетсе, онда Ханафи мәзһабы бойынша оған да құрбан шалу уәжіп болып саналады.

ҚАРЫЗЫ БАР АДАМНЫҢ ҚҰРБАНДЫҒЫ ҚАБЫЛ БОЛА МА?

Құрбандық шалу – исламдағы маңызды ғибадаттардың бірі. Ханафи мәзһабы бойынша жағдайы жеткен мұсылманға құрбан айт күндері құрбандық шалу – уәжіп. Бұл үкім белгілі бір шарттарға сай келетін әрбір мұсылманға қатысты.

Ханафи мәзһабы бойынша құрбан шалу шамасы келген дәулетті мұсылманға уәжіп амал. Яғни, құрбан шалу міндетті болуы үшін адамның негізгі қажеттіліктерінен тыс, зекеттің нисап мөлшеріне жететін мал-дүниесі болуы керек. Ал жағдайы жетпейтін адамға құрбандық шалу міндетті емес.

Қарызы бар адамның құрбандық шалуы немесе құрбандық шалу үшін қарыз алу мәселесін бірнеше жағдайға бөліп қарастыруға болады.

Бірінші, егер бір адамға құрбандық шалу уәжіп болса, бірақ қолында сол сәтте қаражаты болмаса, ол адамға қарыз алуы міндетті. Ол адам басқа біреуден қарыз алып, құрбан шалады.

Екінші, егер бір адамға оған құрбан шалу уәжіп болмаса, өзі мұқтаж болса, оған құрбандық шалу үшін қарыз алуы дұрыс емес. Өйткені Алла Тағала пенделеріне шамасы келмейтін нәрсені жүктемейді. Ол туралы Алла Тағала Құранда былай дейді: «**Алла ешбір жанға шамасы жететінінен басқаны жүктемейді**» («Бақара» сүресі, 286-аят).

Үшіншіден, егер бір адамның мүлкі қарызын өтеуге жетіп, одан бөлек нисап мөлшеріне жететін қаражаты болса, ол құрбан шалуға жағдайы жеткен адам болып есептеледі де, оған құрбан шалу міндетті болады. Ал егер қарызын есептегеннен кейін қалған дүниесі нисап мөлшеріне жетпесе, онда ол адамға құрбандық шалу міндетті емес.

Қорыта айтқанда, құрбандық шалғысы келген адам ең алдымен өзіндегі қаражаттан қарыздарын есептеп алып тастауы керек. Егер қарыздарын шегергеннен кейін қалған дүниесі нисап мөлшеріне жетсе, онда оған құрбан шалу уәжіп болады. Ал егер жетпесе, құрбандық шалу міндетті емес.

Сондықтан мұсылман адам үшін ең дұрыс жол – алдымен қарызынан құтылу. Дегенмен, егер адам адал жолмен тапқан малынан құрбандық шалып, шариғат талаптарын толық орындаса, оның құрбандығы Алланың қалауымен қабыл болады.

Дайындаған Медет ҚҰРМАШҰЛЫ

IMAN

ДІНИ-ТАНЫМДЫҚ ЖУРНАЛЫ
Қазақстан мұсылмандары
діни басқармасының
ресми журналы

Меншік иесі:

«Иман-сенім» ЖШС

Редакция алқасы:
Наурызбай қажы ТАҒАНҰЛЫ (төраға)
Кенжетай ДҮЙСЕНБАЙ
Сансызбай ҚҰРБАНҰЛЫ
Ермек МҰҚАТАЙ
Ғылымбек МӘЖИЕВ
Мұхаммед-Хусейн АЛСАБЕКОВ
Ершат ОҢҒАР
Батыржан МАНСҰРОВ
Смайыл СЕЙІТБЕКОВ
Асан ӘБДІҚҰЛҰЛЫ
Ағабек ҚОНАРБАЙҰЛЫ
Хасан АМАНҚҰЛ
Нұрбек ЕСМАҒАНБЕТ
Марат БЕКТАЗИНОВ
Марат ЖАППАСБАЕВ
Естай ӘБДІҒАЛИ
Жолдас БЕРДІМҰРАТОВ
Керімбек ДӘУІТОВ
Бейбіт ЖАНСАРИН
Ерболат ЖҮСІПОВ
Асқар ЗӨКІРЖАНҰЛЫ
Әнуар ЕЛЖАНОВ
Бақдәулет НҰРМАТҰЛЫ
Асқар МҰҚАНОВ
Мадияр ПІРІМҚҰЛОВ
Хамзат ҚАЖЫМҰРАТҰЛЫ
Самат ҚАНАТҚАЛИҰЛЫ
Қанат ҚЫДЫРМИН
Дастан ҚҰРМАНБАЕВ
Болатбек ҰЛАСҚАНҰЛЫ
Төлеби ОСПАН
Амантай САДИЕВ
Думан НӘДІРҰЛЫ
Қуаныш СӘБИТ
Ержан ТӨЛЕПОВ
Бектұрсын УАЛИЕВ

Директор-бас редактор
Кеулімжай ҚҰТТЫ

Жауапты хатшы
Ермұрат НАЗАРҰЛЫ

Шариғи редактор
Медет ҚҰРМАШҰЛЫ

Техникалық редактор
Асқар БАЙҚОҢЫРҰЛЫ

Редакцияның мекенжайы:
Астана қаласы, Мәңгілік ел, 65
«Иман» журналының редакциясы

Почта: iman@muftat.kz
Телефон: +7 (7172) 999866
Жазылу индексі: 75998

Журнал айына 1 рет шығады

Мәдениет және ақпарат
министрлігінде тіркеліп,
№3176 ж. куәлігі берілген

«Иман» журналы редакциясының
компьютерлік орталығында беттелді.

Таралымы – 14 830

Тапсырыс: №262

«Жедел басу» баспаханасы,
Алматы қаласы, Ырысты көшесі, 46/2а

Журналда жарияланған материалдарды
сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.

Басылымда Алла Тағаланың есімі
мен Құран аяттары жазылғандықтан,
журналды аяқасты етпеулеріңізді
сұраймыз.

АЙТ НАМАЗЫ

Жұма намазы кімдерге парыз болып есептелсе, сол адамдарға ораза және құрбан айт намаздарын оқу – уәжіп. Айт намазы екі рәкағат болып, жамағатпен оқылады. Айт намаздарында азан шақыру және қамат айту жоқ.

Басқа намаздардан айырмашылығы – айт намаздарының бірінші рәкағатында үш тәкбір, екінші рәкағатында үш тәкбір барлығын қосқанда алты тәкбір алынады. Бұл тәкбірлер «Зәуәид тәкбірлер» (қосымша тәкбірлер) деп аталады.

Құрбан айт намазы

Бірінші рәкағат:

1) Жамағат имамның артында тұрып «Ниет еттім Алла ризалығы үшін құрбан айт намазын оқымаққа, жүзімді құбылаға қараттым, ұйыдым имамға» деп ниет етеді.

2) Имам «Аллаһу әкбар» деп қолдарын жоғары көтергенде жамағат оны қай-талап, содан кейін қолдарын байлайды.

3) Имам да, жамағат та іштерінен «Субханәкә»-ні оқиды. Содан кейін үш рет тәкбір алады. Алдымен имам дауыстап, ал жамағат оның артынша іштерінен «Аллаһу әкбар» деп (ифтих тәкбіріндегідей) қолдарын жоғары көтеріп, содан кейін төмен түсіреді. Бұл жерде қысқа бір уақыт аялдайды. Одан кейін «Аллаһу әкбар» деп қолдарын жоғары көтеріп, тағы да

төмен түсіреді де, бірінші тәкбірдегідей қысқа уақыт тұрады. Үшінші рет тағы да «Аллаһу әкбар» деп қолдарын жоғары көтергеннен кейін түсіріп, байлайды.

4) Содан кейін имам ішінен «Әузу-бисмилләһ», дауыстап «Фатиха» мен бір сүре оқиды. (Жамағат ештеңе оқымай имамды тыңдайды).

5) Рукуғ пен сәжделерді орындап екінші рәкағатқа тұрып, қолдарын байлайды.

Екінші рәкағат:

6) Имам ішінен «Бисмилләһ», дауыстап «Фатиха» мен бір сүре оқиды. Сүре бітісімен имам дауыстап, ал жамағат іштерінен (бірінші рәкағаттағыдай) үш рет тағы да тәкбір алады, үшінші тәкбірден кейін қолдарын байламай, төртінші тәкбір алып, рукуғқа барады, рукуғтан кейін тұрып, сосын сәжделерді орындап отырады.

7) Отырғанда имам мен жамағат «Әттәхийәту», «Аллаһумма салли», «Аллаһумма бәрик» және «Раббәнә әтинә» дұғаларын оқып, әуелі оң жаққа, содан кейін сол жаққа сәлем беріп, намазды бітіреді. Намаздан соң құтпа оқылады.